FRÅN CANADA.

AF

SVANTE UDDÉN.

ROCK ISLAND, ILL.
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERNS TRYCKERI
1898.

INNEHÅLL.

FÖRORD.

Ofta har jag funnit både i Canada och Förenta Staterna, att man å ömse sidor om riksgränsen har en mer eller mindre bristfällig kännedom om förhållandena i grannriket. Svenskarnes antal i Canada är numera icke obetydligt, och det tillväxer med hvarje år. Det kyrkliga arbete, som påbörjats bland landsmännen där, behöfver fortsättas och utvidgas. Kunde några strödda skildringar från detta land och från det missionsfält, som Minnesota-konferensen af Augustana-synoden upptagit där, i någon mån tjäna den lutherska kyrkans arbete bland sina förskingrade barn, så vore ändamålet vunnet med denna lilla skrift.

FÖRFATTAREN.

I. Canada.

Norr om Förenta Staterna i Norra Amerika ligger ett land, som till ytinnehållet är ungefär jämnstort med denna republik. Detta land, som kallas Canada, har varit kändt och bebyggdt lika länge som andra delar af Amerika, men har ännu endast något öfver fem millioner inbyggare. Dess nordligaste delar gränsa till ishafvet och komma nog aldrig att blifva bebodda i egentlig mening, men större delen af Canada är rikt på resurser, och där finnas stora sträckor af godt odlingsbart land, som nu mera lifligt eftersökes af invandrare. Grufdrift, skogsafverkning, fiske och jakt äro andra rika inkomstkällor i landet. Den förstnämnda har på senare tiden vunnit ett världsrykte likt det, som Californien vann för femti år sedan. Hvem har ej hört talas om de rika gruffälten i Klondyketrakten i nordvästra delen af Canada? Helt säkert har Canada en stor framtid för sig, och dess utveckling tager år för år snabbare steg.

I politiskt afseende har Canada sedan 1760-talet stått i anslutning till England. Före den tiden lydde östra delen under Frankrike, och den västra delen innehades egentligen sedan 1670-talet af det engelska Hudson Bay bolaget. Emedan östra Canada så länge var fransk besittning, så är befolkningen där särskildt i provinsen Quebec öfvervägande af fransk härkomst och tillhör den katolska kyrkan. Franska språket brukas där till större delen, i synnerhet som det i officiella handlingar och i skolorna är lika be-

rättigadt som engelskan. I Ontario och öfriga östra provinser är det franska elementet mindre, ehuru det äfven där är starkare representeradt än i provinserna och territorierna västerut, hvarest det utgör blott en liten minoritet.

År 1867 grundlades genom "British North American Act" den konfederation, som nu bär namnet Canada eller "Dominion of Canada". Denna konfederation upprättades efter mönstret af Förenta Staternas förening till en republik. Provinserna hafva samma betydelse och äga i politiskt afseende ungefär samma rättigheter som staterna i republiken i söder, och dominionparlamentet samt regeringen och generalguvernören innehafva ungefär samma funktioner som kongressen och presidenten med hans kabinett i Washington. Det politiska maskineriet är därför konstrueradt så lika med Förenta Staternas, att skillnaden knappast är märkbar. I provinserna väljer folket medlemmarne i sina lagstiftande församlingar, och det politiska parti, som har öfvermakten, förer regeringsspiran. Folket väljer likaledes medlemmarne till representanthuset i dominionparlamentet, och det däri öfvervägande politiska partiet för likaledes där regeringsspiran. Guvernören måste nämligen från detta parti utse ministrarne, för öfrigt äger han blott att med sin underskrift gifva de antagna lagarna den officiella sanktion, som de måste äga, innan de blifva giltiga. Han äger ingen makt att ingripa i själfva lagstiftningen och kan endast i något högst ovanligt fall vägra sin sanktion eller hänföra saken till regeringen i England. Senatorerna utnämnas af guvernören för lifstiden, men utnämningen måste ske på rekommendation af ministrarne. Landets fullkomliga själfstyrelse kan

bäst uppfattas däraf, att dess tullagar gälla utan undantag import från England lika väl som från andra länder.

Guvernörerna för de olika provinserna utnämnas för vissa år på samma sätt som senatorerna och hafva på sina områden samma funktioner som generalguvernören på sitt. I Canada väljer folket visserligen icke president eller guvernör, men regeringstömmarna ligga icke i guvernörens utan i premierministerns hand. Kriminallagar och rättsväsendet är efter engelskt mönster. Lag och ordning upprätthållas väl i hela landet. I den glest bebyggda nordvästern, där detta icke kan ske genom kommunal organisation, underhålles af regeringen en poliskår, den så kallade "Northwest Mounted Police", som är utspridd öfver landet i de nordvästra territorierna ända uppi Klondyke-landet, hvadan lag och ordning upprätthållas äfven där med värdighet och kraft.

I Canada firas utom tacksägelsedagen två nationella högtidsdagar, nämligen drottningens födelsedag den 24:de maj och dominiondagen den 1:te juli till minne af provinsernas förening till en konfederation. Drottningens födelsedag firas dock ännu med större hänförelse än den senare, men ingendera firas på ett så larmande sätt som den fjärde juli i Förenta Staterna.

Sir John McDonald var Canadas förste premierminister. Han var en kraftig anförare för det politiska parti han tillhörde och ägde en synnerlig förmåga att vinna allmänhetens förtroende. Han beskylldes dock för att missbruka detta förtroende, och genom många sådana beskyllningar tvingades han redan 1873 att nedlägga regeringen. Motpartiets anförare Alexander McKinzie blef då premierminister och innehade platsen till 1878. Vid det allmänna

valet det året kom Sir John åter till makten och behöll också platsen såsom premierminister till sin död år 1891. Under denna tid höllos allmänna val tre gånger, och vid alla dessa val afgick det konservativa partiet med segern såsom tullparti. Tullfrågan väcktes af Sir John, och han vann genom sin så kallade "National Policy" eller kamp för höga tullar ett allmänt bifall.

Vid Sir John McDonalds död 1891 blef J. J. C. Abbott hans efterträdare. Sir John Thompson utöfvade dock efter McDonalds död det starkaste inflytandet på regeringsärendena och fick redan följande året intaga platsen såsom premierminister. En hästig död genom ett anfall af slag begränsade dock hans regeringstid till blott några månader. Då utnämndes Sir McKinzie Bowell till premierminister, och han tjänade till 1896, då han nedlade befattningen och Sir Charles Tupper tillträdde densamma. Den 23 juni 1896 led det konservativa partiet nederlag vid de allmänna valen, sedan det haft hand om landets styrelse i 18 år. Sir Willfrid Laurier, som nästan lika länge såsom ledare i oppositionspartiet anfört de liberala i parlamentet, var därför nu självskrifven till platsen såsom premierminister.

Lord Munk var Canadas förste generalguvernör, han efterträddes af Lord Dufferin, hvilkens namn hålles i synnerligt vördadt minne af folket i Canada. Bland senare guvernörer märkas Baron Stanley och Lord Aberdeen.

Dominionkonfederationen bestod först endast af de fyra provinserna Quebec, Ontario, New Brunswick och Nova Scotia. Den vidsträckta nordvästern tillhörde då ännu Hudson Bay-bolaget. År 1870 lades dock äfven denna del af Canada till konfederationen,

som därför betalade bolaget med 300,000 pund sterling samt en tjugondedel af landet. Därjämte erhöll bolaget rätt att behålla sina handelsplatser. Redan samma år upptogs Manitoba som provins, och året därpå ingick Britiska Columbia i konfederationen. Territoriet Alberta torde blifva näst i ordningen att upptagas som provins. New Foundland har ej ingått i konfederationen, utan står i direkt anslutning till England.

II. Manitoba.

Länge benämndes en stor del af Canada med namnet "Ruperts Land". Anledningen därtill var den, att prins Rupert var hufvudpersonen i Hudson Bay-bolaget, då det erhöll sin oktroj af Karl II i England 1670. Ruperts land innehöll det område, som nu utgöres af provinsen Manitoba och nordvästra territorierna. Gränserna för detsamma voro för öfrigt aldrig närmare angifna. Det ansågs vara ett kallt och obeboeligt land. Det låg icke i bolagets intresse, att europeer inflyttade dit, emedan det i sina handelsposter, utspridda öfver hela landet, hade en rik inkomst af de pälsvaror, som erhöllos från indianerna för nära nog ingenting. År 1812 anlades dock ett nybygge af en delägare i bolaget vid namn Selkirk utmed "Red River', i närheten af Fort Garry, hvarest staden Winnipeg nu är belägen. Den rika bördiga jordmånen hade ådragit sig hans uppmärksamhet, och han förde dit ett sällskap skottar. Denna koloni var det första försök, som gjordes att bebygga landet, och den tillväxte och fortlefde, tills invandringen senare blef mera allmän.

År 1870 upptogs Manitoba såsom provins i dominionkonfederationen. Manitoba gränsar i söder till Minnesota och N. Dakota. Gränsen utgöres af 49:de breddgraden. Åt väster gränsar provinsen till territoriet Assinniboia, åt norr till territoriet Saskatchewan och distriktet Keewatin och åt öster till provinsen Ontario. År 1871 var dess folkmängd 18,995 och 1891 hade den stigit till 152,500. Folkräkning

tages i Canada hvart tionde år, och man kan nu därför ej uppgifva någon senare officiell siffra, men provinsens invånareantal antages nu öfverstiga 200,000.

Landet i provinsen utgöres till stor del af det släta land, som ligger på båda sidor om Red River och är kändt under namnet Red River-dalen.

Klimatet i provinsen så väl som i nordvästra territorierna är helsosamt, ehuru vintern stundom kan vara något bister. Vintern ingår vanligen i midten af november, och snön försvinner åter i slutet af mars, så att vårarbetet kan begynnas i midten af april. Skyn är klar och blå. Termometern kan stundom om vintern falla till 45° Fahr., under noll, men detta händer icke ofta. Tö och slask inträffa nästan aldrig under vintermånaderna. Om sommaren åter kan termometern stiga till 100° Fahr. i skuggan och kanske till 110°, men sådant är sällsynt, och hur hett det är under några timmar på dagen, så inträder svalka mot aftonen, och under nätterna är det nästan kyligt.

Transporten till och från provinsen går hufvudsakligen öfver de stora sjöarna genom Port Arthur vid Superiorsjön. Afståndet dit är omkring 425 mil med Canadian Pacific-banan. I framtiden väntar man att äfven få bana norr ut till Hudson-viken och sålunda få en mycket kortare transportväg till Europa, men detta företag är, som sagdt, ännu blott en framtidsfråga.

Invandringen till de västra provinserna och territorierna hade icke varit stor före konfederationen, men sedan den tiden drogs uppmärksamheten allt mer åt dessa trakter. Järnvägsförbindelsen blef medlet att föra invandringsströmmen dit ut. Canadian

Pacific-banan, som går tvärs igenom landet från öster till väster, fullbordades till Vancouver 1886. Den påbörjades omkring tio år förut såsom ett regeringsföretag, men sedan arbetet på olika delar af banan fortgått flera år, blef företaget öfverlämnadt åt ett bolag, som fullbordade detsamma och nu äger banan. Denna bana har kostat landet öfver $75,000,-000 i subsidier, landbevillningar och konstruktionsarbete. Med dess både i öster och väster utgrenade bibanor, är den ett kolossalt företag, och den har haft den största betydelse för landets utveckling.

Invandringen åt nordvästern har på allt sätt understödts och påskyndats af så väl detta järnvägsbolag som af regeringen.

Staden Winnipeg ligger på en låg slättmark utmed Red River: närmare angifvet, på västra sidan af denna flod, just där Assiniboinfloden utmynnar i densamma. Staden ligger blott 700 fot öfver hafsytan. Den hade ingen vidare betydelse, förr än den fick järnvägsförbindelse, men då fick den på en gång en otrolig tillväxt. Ett par eller tre år senare uppgafs dess folkmängd till 40,000. men detta var naturligtvis icke någon bofast befolkning. Då första lifligheten lagt sig, synes invånareantalet hafva stannat vid omkring 20,000. Hur stort svenskarnes antal var bland dessa, är icke lätt att afgöra, men garska många hade blifvit kvar af de stora skaror, som förut uppehållit sig här längre eller kortare tider.

Winnipeg blef snart hufvudplatsen för Manitoba och hela nordvästern i Canada. Den blef provinsens hufvudstad, järnvägsbolaget anlade här sina verkstäder för banans västra del, grosshandelsfirmorna byggde här sina handelshus för västern, och många större och smärre industrier uppstodo. Flere

bibanor byggdes efter hand i olika riktningar från staden ut genom provinsen, och år 1888 byggdes en gren af Norra Pacific-banan till staden och utsträcktes äfven längre väster. Katolikerna, presbyterianerna, metodisterna och den engelska kyrkan hafva anlagt hvar sitt college här, och provinsen har gjort början till ett universitet. Allt detta visar, att Winnipeg är så att säga hjärtat i provinsen, i det att trafik, handel och invandring gå genom denna stad utåt alla delar af provinsen och territorierna. Landet har också upptagits och bebyggts ganska fort, sedan banorna anlagts, och åtskilliga större handelsplatser hafva uppstått i provinsen, bland hvilka Selkirk, Portage la Prairie och Brandon äro de största. Provinsen har nu järnbanor i alla riktningar och är öfver allt beströdd med litliga handelsplatser.

I Manitoba odlas det allra bästa hvete, och afkastningen af denna sädesart blir vissa år otroligt stor. Växtligheten drifves mycket fort under sommarmånaderna, så att den hinner till en större utveckling, än man skulle vänta. Rotfrukter och trädgårdsalster trifvas synnerligt väl. Kreatursafvel idkas äfven allt mer, och sedan mejeriindustrien begynt att uppmuntras af provinsregeringen, har den vunnit en ansenlig utveckling.

III. Landet i västra Canada.

1. Nordvästra territorierna och Britiska Columbia.

Landet emellan Manitoba och Britiska Columbia är uppdeladt i territorierna Assiniboia, Alberta, Saskatchewan och Athabasca. Dessa territorier hafva en gemensam guvernör, som har sitt residens i Regina. Vid sidan af guvernören står en lagstiftande församling, som äger en begränsad rättighet att bestämma om lokala angelägenheter.

Landet i territorierna är kuperadt slättland. Redan vid Regina är regnfallet mindre än som behöfves för att hvarje år betrygga ett ordnadt jordbruk, och något längre väster brukas landet nästan uteslutande af så kallade "ranchers" för kreatursafvel. I norra delen af Alberta är förhållandet dock annorlunda. Där faller tillräckligt regn, och där har landet också på senare tiden, sedan banan anlades till Edmonton, ifrigt eftersökts och upptagits af jordbrukare. I sydöstra delen af Alberta finnas rika kolgrufvor, vid hvilka en ansenlig befolkning finner sitt uppehälle.

I Britiska Columbia får landet åter ett annat utseende. Där är det berg och skogar, sjöar och floder utan afbrott genom hela den stora provinsen. Rikedomen i bergens inre är blott delvis upptäckt, och dock uttagas redan årligen stora skatter af både guld och silfver. Endast de delar af provinsen äro något bebyggda, hvarest grufdriften begynt att utvecklas, eller där, hvarest sågverk eller andra industrier finnas anlagda.

2. Lake of the Woods och dess omnejd.

Lake of the Woods kallas en insjö på gränsen mellan provinserna Ontario och Manitoba samt staten Minnesota. Denna sjö är, hvad namnet säger, en skogarnas sjö. Vattenytan omfattar omkring 3,000 kvadratmil, men öfver allt är denna vattenyta beströdd med höga skogbeklädda klippöar. Deras antal antages stiga till tusende, och de finnas i alla storlekar och alla former. Sommartiden är denna sjö en af de naturskönaste trakter man kan finna. Den besökes därför också hvarje sommar af en stor skara människor, som söka hvila och nöje. På öarna närmast Rat Portage och Keewatin uppföras med hvarje år allt flere sommarvillor och äfven mindre hus, hvilka bebos en tid på sommaren. Ett stort antal ångare hafva god sysselsättning på sjön, och de senare åren hafva flera större sådana farkoster byggts, mest för trafiken till Fort Francis och Rainy Lake.

Denna sjö har sitt utlopp vid Rat Portage genom den stora Winnipeg-floden, som där bildas genom åtskilliga grenar, i hvilka vattnet brusar utför klippmarken i väldiga vattenfall. Vattenkraften som här är tillgänglig är nästan outtömlig, men ännu har blott en obetydlig del däraf kommit till användning. År 1894 byggdes nedanför de största fallen en dam för en kostnad af omkring $200,000. Härigenom blef en vattenkraft af närmare 100,000 hästkrafter gjord användbar. Dammen har tjugu granitpelare, som murats på klippan i flodens botten. Den äges af ett bolag.

Omkring Lake of the Woods på norra och östra sidan och på öarna finnas guldförande gångar i ber-

gen. Detta har varit kändt, sedan landet begynte blifva något bebodt, men först sedan 1896 på hösten har trakten blifvit mera beryktad för sina guldgrufvor. Åtskilliga af dessa hade bearbetats i flera år med lönande resultat. Den nämnda tiden gjordes dock några rikare fynd i de djupare schakt, till hvilka man hunnit ned, och följden blef, att trakten fick en ganska ansenlig tillströmning af guldsökare. En af dessa grufvor, kallad Sultana, har till större delen genom svenska förmäns och svenska arbetares duglighet och ihärdighet gifvit det bästa resultat. Ägaren, som dock är engelsman, anses nu genom denna grufva hafva blifvit millionär.

Landet i dessa trakter och för öfrigt i hela västra delen af provinsen Ontario är mycket bergigt och därför mestadels odugligt för jordbruk. Det är dock öfver allt skogbeväxt, så att skogsafverkning hittills varit den förnämsta inkomstkällan. Landet är också ännu obebodt utom på de platser, där sågverk finnas, eller där grufdriften begynt upparbetas.

3. I höga norden.

De vidsträckta nordliga trakterna af Canada äro ännu så godt som obebodda. Förutom några indianer och eskimåer finnas några få européer vid Hudson Bay bolagets handelsposter. Dessa tjäna äfven som ett slags fästningar, och ofta äro de förenade med någon indianmission, vanligen tillhörande katolska kyrkan, ehuru äfven stundom de engelska eller presbyterianska kyrkosamfunden.

Labrador är ännu för det mesta ett öde land. Omkring Hudson Bay finnas flere handels- och missionsstationer i synnerhet på sydvästra sidan. Bland dessa är Fort York den förnämsta.

Längre väster i Mackenziedalen finnas många handelsplatser. Här finnes ock en ordnad transport medelst flod- och sjöångare, som ägas af Hudson Bay bolaget. Den första af dessa ångare byggdes år 1883, och sedan 1886 ha där funnits tre sådana båtar, förlagda på olika delar af de segelbara vattendragen. Härigenom erhålles en någorlunda sammanhängande farled ända upp till ishafvet.

Dessa tre ångare hafva en sammanlagd farväg af 2,000 mil. I hela detta land finnes icke en enda stad, men däremot ett stort antal smärre handelshus eller platser tillhörande Hudson Bay bolaget, utspridda utefter floderna och sjöarna. Fort Chipewyan vid Athabascasjön är en af de största, och omkring 100 människor vistas vid den. Fort McPherson ligger längst i norr.

Pälsvaror, landets så godt som enda produkt, upphämtas af bolaget, hvilket i utbyte lämnar andra handelsvaror. Dessa forslas med banan till Edmonton i Alberta, därifrån med vagn 100 mil till Athabascafloden, och pälsvarorna, som inhämtas, föras samma väg tillbaka.

Alla hvita inbyggare i dessa trakter äro sysselsatta med pälshandel, utom indianmissionärerna, och äfven en del af dessa syssla delvis därmed. På föranstaltande af regeringen undersökes landet i dessa nordliga trakter allt noggrannare med hvarje år, och en del däraf torde i en framtid blifva mera bebyggdt än nu, alldenstund växtligheten mångenstädes är rik och sjöar och floder i allmänhet äro fiskrika. Andra näringskällor saknas icke heller.

4. Red River Dalen.

(Lake Agazzis).

En stor del af provinsen Manitoba ligger inom den landsträcka, som brukar benämnas Red River dalen. Detta land är i verkligheten en stor dal, genom hvilken floden, från hvilken den erhållit sitt namn, flyter från söder till norr. Som jag under flera år, innan jag kom till Winnipeg, hade arbetat på missionsfälten bland svenskarne i denna dal och därför har både med tillhjälp af banorna och hästskjuts besett den från alla sidor och färdats genom den i alla riktningar, så kan jag ej undvika att anföra något om densamma:

Ingen, som sett detta land, kan betvifla, att det en gång stått under vatten, eller att det här fordom varit en insjö. Reser man tillräckligt långt ut från floden, vare sig åt östra eller västra sidan, så kan man också utan att vara geolog afgöra, hvar denna sjö haft sina stränder. Naturforskarne hafva ock länge sedan gifvit oss utförliga beskrifningar öfver denna forntida sjö och öfver de naturliga orsakerna till så väl dess uppkomst som försvinnande. Den är i dessa beskrifningar känd under namnet sjön Agassiz, och man har med detta namn velat hedra en af detta århundrades mera bemärkte naturforskare, professor Agassiz. Nordamerika, så säga naturforskarne, var en tid för länge, länge sedan till stor del betäckt med snö och is. Det var en tid af köld, förorsakad af ännu okända förhållanden inom naturens område. Så småningom inträdde en varmare tidsperiod, och då begynte snö- och istäcket att töa undan mer och mer och förvandlas till vatten. Det blef en vårflod i stort, som räckte i århundraden, och som icke likt våra vår-

floder kunde bortflyta på ett par veckor. I de floder, som hade sitt utlopp åt söder, flöt vattnet obehindradt, men ändå fylldes de icke blott till deras nutida höga vattenstånd utan så högt, att hvad som nu ofta är en vid och djup dal utmed floden, då var själfva flodfåran. Smältningsprocessen gick från söder åt norr, och där landet, såsom i de trakter, hvarom här är fråga, sluttade mot norr, kunde vattenmassan ej flyta undan förr än isen bortsmält, så att ett utlopp erhölls. På detta sätt uppstod sjön Agassiz. En tid var den ganska vid och hade då sitt utlopp genom Minnesotafloden åt söder. När isen töat undan till Hudsonviken, fick den äfven ett utlopp dit och sjönk så småningom undan, så att det enda, som nu återstår af denna vattensamling, är Lake Winnipeg och några andra sjöar i norra delen af Manitoba.

Under tiden, då Red River dalen stod under vatten, bildades, såsom ofta är fallet, på flera ställen sandåsar utmed sjöstränderna, och därför finna vi utåt sidorna af dalen dessa långa egendomliga, stundom högre stundom lägre sandåsar eller grusbankar, hvilka utgöra ett egendomligt afbrott i det släta låglandet.

Innan banorna byggdes, användes dessa alltid torra åsar till farvägar. På dessa uppehölls all trafik mellan Red River nybygget i Manitoba och St. Paul, och spåren af dessa vägar torde ännu finnas kvar här och där. Åren 1884—88 använde jag dem ofta under mina färder med hästskjuts emellan nybyggena i Minnesota. Odlarens plog begynte redan då allt mer förstöra dessa minnesmärken från en nära föregående tid.

Sandåsarna ligga, som sagdt, utåt sidorna af den forna sjön. Närmare åt floden finnes sällan hvarken sand eller sandåsar. Jordmånen är där mycket bördig, och marken är jämn. I Manitoba är dalen mycket vid, i det att det låga landet där sträcker sig sextio eller sjuttio mil ut från hvardera sidan om floden. Åt söder till blir dalen mindre bred och slutar vid sjön Traverse i Minnesota, hvarest en gren af floden har sitt upplopp. Litet söder från denna sjö ligger Big Stone sjön, som genom sitt utlopp bildar Minnesotafloden. Vid högt vattenstånd förenas ännu dessa sjöar, så att man kan med båt färdas från den ena till den andra. Det låga land eller den fåra, genom hvilken de vid nämnda tillfällen förenas, var utan tvifvel fordom Agazzissjöns utlopp åt söder. Genom denna föreningslänk mellan vattendragen åt söder och norr skulle man sålunda vid lämplig tid kunna färdas med båt från Mexikanska viken midt genom Nordamerika till Hudson viken.

IV. Folket i västra Canada.

1. Olika nationaliteter.

Efter dessa allmänna anmärkningar torde läsaren vara nog hemmastadd i landet för att kunna göra mera speciella iakttagelser bland folket, som invandrat dit. Bland detta äro, liksom i Förenta Staterna. nästan alla nationer representerade. Folkblandningen i Amerika är en egendomlig företeelse, oaktadt den synes så naturlig för oss, som här bo och vistas. Ingen af oss vet, hvad denna folkblandning bär i sitt sköte för framtiden. Nationaliteterna, som föras tillsammans öfver allt i detta vidsträckta land, se på hvarandra såsom främlingar, ehuru grannar. Oaktadt detta äro de dock vanligen gent emot hvarandra goda grannar. De nationella dragen äro så olika, och i många stycken kanske de aldrig förstå hvarandra, men i det borgerliga mötas de, och där få de strax gemensamma intressen. Själfva sammansmältningen går dock sakta, den förverkligas icke i en mansålder. Somliga hålla mera ihärdigt fast vid sin nationalitet än andra, men öfvergången sker i hvilket fall som helst blott gradvis. Olika nationaliteter tillhöra också olika kyrkosamfund, och därför finna vi i detta land alla kyrkosamfund öfver allt representerade. Det kyrkliga arbetet försvåras härigenom, men det blir för framtiden af så mycket större betydelse. Det kyrkosamfund så väl som den nation, som vårdar och bevakar sina skatter bäst, får så mycket större frukter att skörda. De åter, som äro

likgiltiga och försumliga förlora snart de skatter, de fört med sig, och lämna inga betydelsefulla bidrag till det nya samhällets utveckling.

Se vi på de olika nationaliteterna i Canada, så märkes lätt en stor olikhet dem emellan i fråga om nationalsinne så väl som bildning och kyrkligt sinne. Innan invandringen till den västra delen af Canada var mera allmän, bestod befolkningen icke blott af indianer utan äfven till stor del af halfblodsindianer och fransmän. Dessa tillhörde den katolska kyrkan, som genom sina missionsstationer länge så att säga haft landet i besittning. Halfblodsindianerna äro ett folk med obetydlig bildning och föga religiöst intresse. De utmärka sig för slöhet och lättja samt för dåliga samhälls- och lefnadsvanor. De synas hafva tagit i arf endast de sämre karaktersdragen från sina anor. Man kan icke hos dem, såsom varande den katolska kyrkans barn, vänta någon högre odling, men man kunde begära att bland dem finna bättre seder. Såsom herrar i landet visade de sig vara både bedrägliga och grymma. Begreppet om skillnaden mellan mitt och ditt är hos dem mycket bristfälligt både i fråga om egendom och i fråga om äkta makar. I den mån invandringen fortgår och landet upptages, undanträngas äfven dessa halfblodsindianer lika som indianerna. Dessa så väl som fransmännen äro nu mera en obetydlig minoritet både i Manitoba och de nordvästra territorierna.

Den största delen af nuvarande befolkning har invandrat från England och Skottland, och från dessa länder kommer fortfarande den största invandringsströmmen. Engelsmannen så väl som skotten besitter en hög grad af nationalsinne och är starkt konservativ äfven i fråga om den kyrkliga förbindel-

sen. I Canada få dessa folk bo under sin kära fosterländska flagga, och därför utvandra de hellre dit än till Förenta Staterna. Irländarne däremot torde icke hafva samma känsla mot den britiska flaggan, och detta synes vara orsaken till, att mycket få irländare utvandra till Canada. De finnas, som vi veta, i så mycket större antal i Förenta Staterna.

2. Tyskarne.

Tyskarne äro ganska talrika i Canada icke blott västern utan äfven i de östra provinserna. De tillhöra i de flesta fall den lutherska kyrkan, men många af dem hafva kommit från södra Ryssland, och af dessa äro en stor del mennoniter. Den evangelisk-lutherska Canada-synoden består af tyska församlingar och präster i Ontario och de östra provinserna. I Manitoba och North West Territories torde finnas omkring 15,000 tyska lutheraner, utspridda i många större och mindre nybyggen och i städerna.

Det kyrkliga arbetet bland dem har hufvudsakligen utgått från General Councils tyska missionsstyrelse. Missouri-synoden har dock äfven några församlingar och tre eller fyra präster på detta fält. I juli 1897 förenades de församlingar — till antalet femton —, som stått i anslutning till General Council, till en synod. Prästernas antal var blott fem, men ökades snart. Till president för synoden valdes pastor M. Ruccius i Winnipeg, en jämförelsevis ung man, som fyra år förut ankom dit från Tyskland. I Winnipeg utgifves en större tysk veckotidning kallad "Der Nordwesten".

3. Mennoniterna i Manitoba.

Menoniter kallas anhängarne af en religiös sekt, som uppstod under reformationstiden, och som i läroupptattningen är nära besläktad med baptisterna, ehuru den egentligen aldrig stått i någon förbindelse med dessa. Namnet erhölls efter en katolsk präst, Menno Simonis, som utträdde ur katolska kyrkan 1536. Han samlade förnämligast genom sina skrifter men äfven genom mycket kringresande det bättre elementet, som fanns bland anabaptisterna, till en stilla kristlig förening. Menno dog 1561, och redan då hade söndringar uppstått bland hans anhängare, hvilket förhållande sedan har fortgått, så att sekten är delad i många olika grenar. De förnämsta grenarna äro dock "Obere" och "Untere" mennoniter. De förra äro strängast i fråga om kyrkotukt och fasthållande vid sektens alla grundsatser, de senare äro något mera fria i sin åskådning. Mennoniterna uppstodo under reformationstiden i Schweiz, Tyskland och Nederländerna, men blefvo snart genom förföljelser utspridda åt andra länder. Numera finnas de i Tyskland, Frankrike, Schweiz, Ryssland och Norra Amerika.

Mennoniterna förkasta barndopet, hafva inga aflönade präster, vägra att gå i civil tjänst eller krigstjänst och att aflägga ed, m. m. De strängare bland dem hafva äfven ansett det vara synd att hafva knappar i kläderna och att raka sitt skägg. Det största antalet af sekten anser det dock icke numera för otillåtet att öfvertaga borgerliga ämbeten, gå i krigstjänst eller aflägga ed. "På grund af sin sedliga stränghet kunna de öfver allt, där de nedslagit sina bopålar, glädja sig åt ett godt rykte."

Vägran att aflägga ed och gå i krigstjänst ställde dem dock ofta i konflikt med öfverheten. Omkring år 1783 utvandrade många af dem på inbjudning af Katharina II till södra Ryssland. Många andra utvandrade till Förenta Staterna, särskildt Pennsylvania, hvarest Germantown är deras äldsta samhälle. Detta grundlades 1683. Nu finnas öfver 175,000 mennoniter i Förenta Staterna och 25,000 i Canada. De äro ett arbetsamt och sparsamt folk och därför i allmänhet välbärgade.

Genom ett edikt blefvo mennoniterna 1871 beröfvade sina privilegier att vara fritagna från krigstjänst i Ryssland. De erhöllo dock tio år, under hvilken tid de fingo bereda sig på den nya förordningen. Denna tid utsträcktes sedan till 1899. Ediktet väckte genast stor oro ibland dem, och genom den engelske konsuln i Verdjansk i Syd-Ryssland började de underhandla med regeringen i England och i Canada om en fristad. De voro alla tysktalande, och detta gaf anledning till, att tyske konsuln Hespeler i Winnipeg blef den, genom hvilken underhandlingarne fortsattes. Redan 1873 kommo med anledning häraf fyra bemyndigade ombud för mennoniterna till Canada. De utsågo ett stycke land öster om Red River i södra Manitoba, uppgjorde kontrakt med dominionregeringen om så väl landet som de privilegier, som de önskade, och återvände sedan till Ryssland. I augusti 1874 återkommo de med ett sällskap af öfver 200 familjer. Flera följde snart, så att ett andra nybygge blef anlagdt väster om floden, och detta är nu det största och mest välbärgade. På den tiden fanns ingen banväg till provinsen, utan resan gick till Fargo med banan och därifrån med båt på Red River.

Dessa nybyggare voro dock alla medellösa, och det

blef nödvändigt att underhandla om pekuniärt understöd ifrån regeringen. Mennonitsamhällen i Ontario gingo i borgen, och så förskotterades inalles $190,000. Oaktadt detta hade de att kämpa med ganska stora svårigheter de första sex åren. Gräshopporna härjade nämligen äfven i dessa trakter somliga år. Mennoniterna äro goda jordbrukare, och sedan de blott fått en god årsväxt, började förhållandena snart att ändras. De försträckta penningarna hade till fullo återbetalts 1891. Mennoniternas antal på dessa trakter beräknas nu vara 10,000.

Nybyggarne slogo sig ned i små byar, såsom de förut bott i södra Ryssland. Långa hus uppfördes af jord och grästorfvor, med hvilka senare de täcktes. I husen bodde människor och djur till stor del tillsammans, ehuru de främre afdelningarna i huset voro afsedda att vara boningsrum för människofamiljen. Tidningen "Canadas" utgifvare gaf efter ett besök bland mennoniterna nyligen en kort beskrifning öfver ett och annat därstädes, hvarur vi taga oss friheten att anföra följande:

"Då man nalkas en by, påminner den ovillkorligen om de svenska, ehuru dessa ligga mycket glesare och följaktligen äro mycket större. Bygatan ligger med husen å ömse sidor, hvilka här äro sammanbyggda med stall, fähus och lada i en länga. Några få, som bodde i Ontario en liten tid, bygga emellertid sina uthus på vissa afstånd från boningshuset. Träd hafva planterats, och hvarje hus har sin trädgård med mångfärgade och välluktande blommor. Köksträdgården innehåller timjan, anis, fenkål, vattenmeloner etc., allt i allmänhet väl ansadt. Deras bränsle utgöres af soltorkad gödsel, som brännes i

egendomligt konstruerade ugnar, eldade från hvad man kan kalla en skrubb. Dessa ugnar sträcka sig i hvarje rum, och i murarna finnas nischer med järnbottnar, hvarpå kokas. Hela apparaten värmer upp huset, och de hvitmenade murarna gifva intryck af renlighet och snygghet.

Vägen från Gretna till de olika byarna går emellan hvetefält, som sträcka sig så långt ögat når. Hvilken härlig skörd de gulnande fälten lofva!

Mennoniternas gästfrihet och gifmildhet äro kända ända från den tid, de läto höra af sig som en särskild sekt. Jag erhöll ett öfverraskande prof därpå i söndags middag. Vi sutto alla, från husfadern till pigan, vid ett långt bord. Hvar och en tilldelades ett stort stycke kött samt fick fiska upp potatis ur ett stort fat mycket fet och salt soppa, af hvilka alla togo efter behof. Sedan vi ätit en stund och husfadern tillfredsställt sin hunger, öfverflyttade han utan vidare notis resten af sin köttportion — på min tallrik, en tämligen oväntad öfverraskning! Det var emellertid endast ett prof på hans synnerliga uppmärksamhet.

Hela nejden omkring Gretna har ett utseende af välmåga, till hvilket närvaron af de många feta mennonitpatronerna bidrager i hög grad."

Många eller rättare största antalet af dessa mennoniter äro nu mera ganska välbärgade.

De hafva ännu icke egentligen låtit provinsens engelska skolor införas ibland sig. Regeringen har i den frågan måst gå mycket sakta. Den underhåller en särskild skolinspektör för dem, och oaktadt skolorna få samma understöd såsom andra publika skolor, så användes dock i dessa hufvudsakligen tyskan. Engelskan införes likväl allt mer och läres redan af större delen af det uppväxande släktet. Menno-

niterna hafva äfven egna skolor, som de själfva underhålla. Högre skolbildning har ej hittills uppmuntrats, dock äga de i Gretna en högskola för skollärares utbildning. Bibeln och deras egna läro- och uppbyggelseböcker är den enda lektyr, som varit ibland dem gillad eller tåld, likväl ändras äfven detta förhållande något, i det att en del begynner förse sig med allmänna tidningar och annan läsning.

4. Isländarne i Manitoba.

I Manitoba finnas omkring 12,000 isländare, hvaraf öfver 3,000 äro bosatta i Winnipeg. De äro ett idogt och sparsamt folk och, som det synes, vana från sitt fädernesland att lefva på mindre bekvämligheter än många andra invandrande européer. Likt andra skandinaver lära de sig snart engelska och sätta sig in i landets förhållanden och äro därför bemärkta i samhället och på det politiska området. Nu mera finnas bland dem både framstående affärsmän och politiska ledare.

Den isländska invandringen började på allvar år 1875, då ett antal af 200 ankommo till Manitoba och bosatte sig på västra sidan af Lake Winnipeg, hvarest regeringen åsidosatt en större landsträcka för en isländsk koloni. En isländare, kapten S. Jonasson, hade året förut tillsammans med några andra besett landet och anförde invandrarne hit. Regeringen i Ottawa understödde företaget, så att året därpå icke mindre än 1400 isländare ankommo, och årligen invandrade sedan från 300 till 700 personer från Island. År 1887 ankommo icke mindre än 1,700, det största antal, som anländt under något år.

I det äldsta nybygget vid Lake Winnipeg beräknas inbyggarnes antal nu till 2,500. Men flera andra

nybyggen hafva uppstått på andra platser, såsom vid Killarney och Glenboro. Äfven i städerna Selkirk och Brandon bo många isländare.

Anledningen till den isländska utvandringen var dels hemlandets fattigdom, dels ock missnöje med den danska regeringen, hvarunder Island lyder, och sedan några hade kommit hit och här funnit ett land, som bjöd på många förmåner, spred sig snart hagen för utvandringen i fäderneslandet. Den långa resan, som vanligen går först till England, kräfver dock en ansenlig omkostnad, och häraf hafva många hindrats från att utvandra. Canadas regering förskotterade i början något bidrag till öfverresan, som sedan fick återbetalas. Lord Dufferin, som då var generalguvernör hade lärt känna isländarne och tog stort intresse i deras öfverförande hit. Invandringen har icke blott gått till Canada utan äfven till norra Dakota och Minnesota. Manitoba och särskildt Winnipeg är dock hufvudhärden för isländarne i Amerika. Här utgifvas tre isländska tidningar, nämligen: "Sameiningin" sedan 1885, som är deras kyrkliga organ och utgifves i litet format om 16 sidor en gång i månaden och redigeras af pastor Jon Bjarnason, samt de politiska veckotidningarna "Lögberg" och "Heimskringla". Den förra redigeras af kapten Jonasson och är den största och mest inflytelserika. Jonasson är sedan en längre tid medlem af provinsens legislatur.

Utom dessa tidningar utgifves en i Gimli tre gånger i månaden under namnet "Bergmalid", samt en söndagsskoltidning, "Kennarinn", i Minnesota en gång i månaden. Redaktör är pastor Björn B. Jonsson.

I kyrkligt afseende äro isländarne lutheraner, och

banbrytaren i deras kyrkliga arbete är pastor Bjarnason i Winnipeg.

Han föddes i Island den 15 november 1845, där fadern var präst. Efter att hafva afslutat studiekurserna och erhållit de bästa betyg prästvigdes han 1869 och biträdde sin fader ett år. Gift 1870, innehade han en lärarebefattning i tre år, hvarefter han utvandrade till Amerika och blef lärare vid ett af norrmännens läroverk. Åren 1876—77 var han redaktör för norska tidningen "Budstikken" i Minneapolis. Det senare året antog han kallelse från sina landsmän i Gimli, Manitoba, och bedref det kyrkliga arbetet bland dem till 1880, då han återvände till Island, hvarest han tjänade som präst i en stad vid kusten i fyra år. Därefter antog han kallelse att blifva pastor för första isländska lutherska kyrkan i Winnipeg, hvilket han sedan dess varit.

Från den tiden upptog pastor Bjarnason på allvar det kyrkliga grundläggningsarbetet bland sina landsmän i Amerika. De församlingar, som funnos, förenades samma år till den evangeliska lutherska isländska synoden. Pastor Bjarnason valdes till synodens president och har sedan dess hvarje år återvalts därtill. Strax därpå började han utgifva kyrkotidningen "Sameiningin", hvarmed han också sedan dess fortsatt. Åren 1891—92 var han på grund af sjukdom under mesta tiden ur stånd att tjänstgöra, men tillfrisknade mot de flestas förmodan så småningom åter igen.

Upprättandet af ett isländskt läroverk i Winnipeg eller någon annan lämplig plats har länge varit ett önskningsmål så väl hos pastor Bjarnason som i samfundet i sin helhet. Förberedelser hafva därför länge bedrifvits genom att årligen insamla medel, så att

man så småningom skulle få en fond för ändamålet. I denna fond fanns 1897 öfver $4,000, och frågan har sedan dess upptagits på mera allvar. Winnipeg är ovillkorligen den bästa och i alla afseenden förmånligaste platsen för skolan, och det vore utan tvifvel ett stort misstag, om den förlades på annan ort. Samtidigt med penningars insamlande har man gjort början till att upprätta ett bibliotek, i hvilket redan finnes ett ansenligt antal af böcker och en särskildt värdefull del af isländsk literatur, som inköpts från fäderneslandet. Hela biblioteket har förvarats hos pastor Bjarnason i Winnipeg.

Den isländska synoden räknade 1897 tjugo-fyra församlingar med tillsammans 2,882 kommmunikanter. Prästernas antal var dock ännu blott sju. Af församlingarna voro elfva belägna i Canada, hvaraf alla utom en, i provinsen Manitoba.

Det kyrkliga söndringsarbetet har ej lyckats slå någon rot hos isländarne, oaktadt proselyteringsförsök ej hafva helt och hållet saknats ibland dem. De engelska presbyterianerna hafva försökt med att åt dem uppföra en kyrka i Winnipeg, hvilken antagligen som lockbete fått namnet Martin Luther kyrkan. Något nämnvärdt resultat har dock ej vunnits med det företaget ej heller med en påbörjad unitariemission. Båda dessa företag hafva fört ett blott tynande lif. Några lutherska församlingar hafva dock ställt sig utom samfundet. En sådan finnes i Winnipeg, och dess präst har, oaktadt ordinerad af synoden, utgått ur densamma. Som emellertid ej några läroskiljaktigheter ligga till grund för dessa förhållanden, är det helt troligt, att de nu fristående komma att återgå till samfundet.

Flera isländska ynglingar, som sökt en högre

utbildning, hafva studerat vid Gustavus Adolphus College i Minnesota. Af dessa hafva några sedan fortsatt med teologiska studier och prästvigts af den isländska synoden.

3. Finnarne.

Äfven finnarne hafva funnit väg till Canada. De äro mestadels spridda som arbetare på olika platser i västern. I Port Arthur, Ontario, lär finnas ett något större antal. I östra delen af Assiniboia nära den svenska kolonien Nya Stockholm är äfven en finsk koloni, kallad Nya Finland. Den grundlades 1890 och består af omkring 40 familjer. Kolonisterna äro sammanslutna till en luthersk församling, som organiserades 1893. Denna församling erhåller besök en eller två gånger om året af någon finsk präst från Förenta Staterna. Den är ej i stånd att själf underhålla lärare, och det långa afståndet gör det ännu omöjligt för församlingen att oftare få prästbesök. Gudstjänsterna ledas under mellantiderna af någon bland församlingens ämbetsmän.

5. Den svenska invandringen.

Åren 1880—82, då banan fullbordats till Winnipeg och provinsen Manitoba, var invandringen dit mycket stor, och bland dem, som anlände, voro äfven många svenskar*, af hvilka de flesta kommo från Förenta Staterna och sökte arbete, emedan förtjänsterna här voro ganska goda. Större delen af dessa återvände dock härifrån, när efter hand arbetsförtjänsten blef sämre. Några stannade kvar och blefvo efter hand bosatta, de flesta i staden Winnipeg.

* Deras antal har uppgifvits så högt som 2000 till 3000.

Före den tiden hade endast några enstaka svenskar ankommit till dessa trakter.

Den svenska invandringen till Canada är därför af mycket senare datum än den till Förenta Staterna. Till östra Canada har nämligen aldrig förekommit någon större invandring af svenskar. Endast i de större städerna, särskildt Montreal, har något antal af svenskar funnits sedan längre tid tillbaka. Invandringen till västern har därför icke som i staterna kommit från äldre svenska samhällen inom landet, utan är nästan helt och hållet en invandring direkt från Sverige. Här och där finnas sådana, som förut någon tid vistats i staterna, men dessa hafva vanligen icke kommit i större sällskap, förutom i några fall på senare tiden till Alberta. De äro därför spridda hit och dit, och äro ett litet fåtal, jämfördt med de öfriga, och hafva ofta icke råkat att slå sig ned i de större svenska kolonierna.

Före 1885 torde inga vidare försök hafva gjorts att förmå svenskar att bosätta sig i Canada, men efter den tiden begynte flere ankomma dit icke blott af eget val utan äfven ledda därtill af agenter och annonser. År 1886 reserverades en del land för skandinaviska nybyggen eller kolonier på två ställen, nämligen i närheten af Minnedosa, Manitoba, och Whitewood, Assiniboia. Den förra platsen fick namnet Scandinavia, den senare Nya Stockholm. Det måste anses som ett svårt hinder både för den svenska invandringen och för det kyrkliga arbetet bland dessa invandrare, hvarom härefter åtskilligt skall anföras, att dessa kolonier anlades så långt ut från redan då mer bebyggda trakter af landet. Land hade nämligen då kunnat uppsökas mycket närmare de större handelsplatserna och det af lika god beskaffenhet

som det, hvilket utsägs. Nu är detta bebodt af andra, och i allmänhet är landet upptaget långt utom dessa nybyggen. Flera smärre svenska nybyggen hafva sedan kommit till stånd inom förut bebyggda trakter, men dessa blifva ej lätt så stora, emedan där vanligen icke finnes mycket regeringsland att tillgå.

Sedan 1892 har den svenska invandringen hufvudsakligen ledts åt norra Alberta, och inflyttningen dit har fortgått rätt lifligt i flera år. Där har man dock icke reserverat någon särskild trakt för svenskar, utan de äro utspridda på olika platser, omgifna af tyskar och folk af andra nationaliteter. Det största svenska samhället ligger invid Wetaskiwin, en station 40 mil söder om Edmonton på norra Saskatchewanfloden. Afståndet dit från Winnipeg är med banan omkring 1000 mil.

I Britiska Columbia finnas svenskar i större och mindre antal på olika platser i synnerhet i städerna och vid grufvorna. Man ser sålunda, att den svenska invandringen till Canada redan hunnit blifva rätt ansenlig, men att den gått på mycket olika håll och åt långt åtskilda trakter.

Svenska tidningsföretag. Redan 1887 började ett svenskt tidningsföretag i Winnipeg under namnet "Den Skandinaviske Canadiensaren". På den tiden funnos inga svenska kolonier i Canada, och svenskarnes antal i städerna var ej på långt när stort nog för att vare sig behöfva eller kunna något nämnvärdt understödja företaget. Tidningen utkom dock någorlunda regelbundet en gång i månaden till 1892, då den blef veckotidning. Detta oaktadt hade tidningen aldrig någon egentlig prenumerantlista eller några betalande prenumeranter. Dess uppgift var invandringsarbete, och den erhöll sitt uppehälle dels

från immigrationsdepartementet i Ottawa, dels från järnvägsbolaget. Den sändes till immigrationsagenturer i Sverige, Norge och Danmark för att från dessa utdelas fritt, men i allmänhet sändes den äfven fritt till nybyggare och andra skandinaver i Canada och tjänade som ett slags förmedlingsorgan dem emellan. Tidningens upphofsman och utgifvare var Emanuel Öhlen, en man, som någon tid förut kommit hit från Stockholm. Denne man ägde en förmåga att tränga sig fram, som kom honom väl till handa i det nya landet. Han blef anförtrodd att utse platserna för de första svenska nybyggena och att förmå folk att bosätta sig där. Hur dessa uppgifter löstes, hafva vi redan sett. Han ägde en tid både anseende och inflytande och använde sin förmåga äfven på det kyrkliga området.

Som hans tidning gent emot den lutherska missionsverksamheten var ogin och mindre bevågen, och som de svenska kolonierna lågo så långt skilda från Winnipeg och från hvarandra, att man endast sällan kunde besöka dem, så ansåg jag det nödvändigt att söka genom en traktattidning få en liten hälsning i arbetet. Huruvida detta steg var klokt eller oklokt, må andra afgöra, men det kändes i den belägenhet jag var oundvikligt. Bladet, som utgafs en gång i månaden med fyra sidor i litet format, kallades "Zions Väktare", hvilket namn dock snart ändrades till "Väktaren".

I juni 1894 inköptes stilar och de nödvändigaste tillbehören för ett svenskt tryckeri. Som delägare ingick en ung man, hr K. Flemming, som ankommit hit ett och ett halft år förut från Norrtelje, och som var typograf till yrket. Det var godt gry i honom, och förslaget att göra tidningen till vecko-

tidning och utvidga dess program kom från honom. Sedan han börjat företaget, höll han också i till det yttersta för att gå i land därmed, och hans ihärdighet segrade. Vi fortsatte arbetet tillsammans till den 1 augusti 1895, då han genom köpekontrakt öfvertog både tidningen och tryckeriet. Han fortsatte att utgifva tidningen på egen hand och var både typograf och redaktör till slutet af år 1896, då han sålde den till hr J. E. Forslund, som fortfarande utgifver densamma. Namnet hade dock omkring ett år förut ändrats till "Canada".

Hr Forslund har under flera år innehaft en god anställning vid järnvägsbolagets landkontor i Winnipeg. Han har i unga år studerat i Upsala och äfven en tid varit sångare vid operan.

Den förut nämnda tidningen hade sist någon tid utgifvits af Forslund, men den nedlades nu.

V. Språket och skolväsendet.

Då provinserna förenades under en gemensam styrelse, bestämdes det, att engelska och franska språken skulle vara likställda. I parlamentet skulle ledamot hafva rätt att bruka hvilketdera af dessa språk han själf föredrog. Parlamentets handlingar skulle tryckas på båda språken, lagliga handlingar skulle utfärdas på engelska eller franska, inför domstolar och i alla rättegångsmål voro språken lika berättigade. Samma bestämmelser gjordes för de olika provinserna och deras lagstiftande församlingar, och detta förhållande är i kraft ännu utom i provinsen Manitoba, hvarest legislaturen afskaffat bruket af franskan, så att dess förhandlingar uteslutande föras och publiceras på engelska språket.

Då franska språket har sådana rättigheter i det politiska och allmänna, så är det helt naturligt, att det äfven sökt att behålla sin jämlikhet med engelskan inom skolorna. Bakom franska språket står den katolska kyrkans intressen. Detta är nog också orsaken till att språkets intressen så sorgfälligt bevakats.

Icke nog härmed, utan den katolska kyrkans tjänare ha äfven sökt att få så stort inflytande som möjligt öfver skolorna i landet. Ett slags dubbelt skolsystem infördes i alla provinserna, ett katolskt och ett så kalladt protestantiskt. Det förra var naturligtvis hvad namnet innebar, men det senare har mera varit ett system af allmänna nationella skolor

utan religionsundervisning. I hvarje provins var en katolsk och en allmän skolnämnd, och likaledes förekom dubbel uppsättning af inspektörer. Allt underhölls af provinsen. Dessa förhållanden i skolväsendet äro ännu gällande i de östra provinserna ehuru med en del olikheter, men i Manitoba upphäfdes de genom en ny skollag, som antogs 1890. Före 1890 funnos i provinsen både katolska och protestantiska allmänna skolor. För att underhålla dessa gjordes en beskattning på hvarje skoldistrikt för dess egna behof, och därjämte gafs ett anslag af regeringen från provinsens skattkammare; äfven gjordes en allmän beskattning inom hvarje municipalitet, som fördelades mellan skoldistrikten inom samma område. År 1890 ändrades detta system och ett enda slag af allmänna, osekteriska skolor upprättades, hvilka underhållas genom taxering och anslag såsom de förra.

Under flera år kämpade katolikerna för att få den nya skollagen upphäfd såsom grundlagsvidrig, men den pröfvades och godkändes af landets högsta juridiska myndighet i England. Nu vände sig de katolska biskoparna till regeringen i Ottawa med en petition, att den katolska minoriteten skulle tillerkännas ersättning för, hvad den förlorat. Dominionregeringen framställde då till Privy Council, Englands högsta juridiska myndighet, en förfrågan om, huruvida den ägde någon rätt att i detta fall ingripa. Efter omkring två års tidsutdräkt afgafs det utlåtandet, att, därest icke provinsen beviljade sådan ersättning, kunde regeringen genom beslut i parlamentet göra så, om den ansåg nödvändigt. Af Privy Councils fem ledamöter röstade endast tre för detta utslag.

Nu blef Manitobas skolfråga den olja, som göts på den politiska elden i Canada, i synnerhet som parlamentsval kunde anses snart nog förestå. Dominionregeringen sände till provinsregeringen en så kallad "remedial order", hvari denna ålades att återställa till katolikerna:

1) Rättighet att bygga, etablera, styra, leda och underhålla romersk-katolska skolor på det sätt, som den lag stadgade, hvilken upphäfdes 1890.

2) Rättighet att få proportionsvis lika del af de anslag, som göras ur de allmänna kassorna för skolväsendet.

3) Rättighet för sådana romerska katoliker, som bidraga till egna skolors underhåll, att vara fritagna från all beskattning för andra skolors underhåll.

Detta var i mars 1895. Provinsregeringen svarade i juni samma år, och svaret var naturligtvis afböjande.

Då införde regeringen i parlamentet under följande session i början af 1896 en s. k. "remedial bill", som skulle blifva gällande lag för Manitoba och återgifva åt katolikerna hvad de begärde i skolfrågan. En ministerkris hade kort förut inträffat, och premierministern sir Mackinzie Powell så godt som tvangs af sina kolleger att afgå, och Sir Charles Tupper trädde i spetsen för regeringen, såsom det syntes med fast föresats att föra katolikernas sak till seger.

Lagen hann dock icke genomgå de olika stadierna af behandling, förr än representanthusets berättigade lifstid af fem år var utlupen. Oppositionen hade i detta syfte utdragit på tiden med långa debatter.

Vid parlamentsvalen, som höllos den 23:je juni 1896, segrade det liberala partiet, som förut varit i oppositionen, och härmed var utslaget i skolfrågan så godt

som afgjordt. Sir Willfrid Laurier trädde i spetsen för regeringen.

En ömsesidig öfverenskommelse uppgjordes mellan den nya dominionregeringen och provinsregeringen i november 1896. Enligt denna skall religionsundervisning tillåtas mellan klockan half fyra och fyra hvarje skoldags eftermiddag, om en majoritet af skolstyrelsen så beslutar, eller om föräldrar till ett antal af minst tio barn inom distriktet därom till styrelsen inlämna en petition. Denna religionsundervisning skall meddelas åt de katolska barnen af en katolsk präst eller lärare, och åt andra barn ("non-Roman-Catholic") af en präst eller lärare, som icke är katolik. Där icke mer än ett skolrum finnes, skall tiden indelas så, att den katolska undervisningen förekommer endast hvarannan dag, då religionsundervisning fordras af både katoliker och andra i samma distrikt. Undervisning i franskan eller något annat språk, som är barnens modersmål, tillåtes, om skolstyrelsen så beslutar eller föräldrar till ett antal af minst tio barn så begära, men denna språkundervisning måste gå hand i hand med undervisningen i engelskan. Alla barn måste sålunda lära engelska

Bestämmelserna äro ungefär de samma, som provinsregeringen vintern förut föreslog åt den kommission, som å den då varande konservativa dominionregeringens vägnar sökte uppgöra saken med provinsregeringen. Den regeringen fordrade separatskolor, och provinsregeringen vägrade att gifva katolikerna ett eget skolväsende och skilja deras barn från de andra i den allmänna undervisningen. Denna vägran har provinsregeringen vidblifvit äfven gent emot den nya regeringen, och den katolske Laurier

har gått in på hvad den protestantiske Bowell förkastade, såsom varande allt för små förmåner för katolikerna.

I betraktande af den framskjutna ställning frågan fått i politiken så väl som de katolska biskoparnes kända envishet, kunde ingen vänta, att uppgörelsen öfver allt skulle mottagas med tillfredsställelse. Dessa tillkännagåfvo genast sitt missnöje, men saken är genom denna öfverenskommelse, som sedan stadfästes af provinsens legislatur med nära nog enhällig omröstning, slutligt afgjord, och kan ej åter väckas upp till ett stridsämne.

Hvad själfva uppgörelsen beträffar, så måste erkännas, att den är ställd på rättvis grund, den gifver åtminstone formelt likhet åt alla och företräde åt ingen. Katolikerna blifva dock på grund af sin enhet och starka organisation bäst i stånd att tillgodogöra sig de förmåner, som beviljats åt både katoliker och icke katoliker. I distrikt, där folket är af en trosbekännelse och en och samma nation, torde dessa förmåner äfven komma att begagnas af protestanter, men i det stora hela blir det troligen aldrig möjligt för dem att göra bruk af de nya eftergifterna i fråga om så väl religionsundervisning som språkundervisning.

I North West Territories finnas dels så kallade *Public Schools* dels *Separate Schools*, men alla äro engelska skolor. *Separate Schools* äro antingen katolska eller protestantiska, och i dessa är religionsundervisning ett berättigadt undervisningsämne. Stämningen är dock äfven där i favör af allmänna skolor, och sedan man i Manitoba vunnit segern för dessa, så lider ej gärna något tvifvel, att man i N. W. T. så småningom kommer till samma ställ-

ning i skolväsendet. Det kan dock icke blifva fråga om några genomgripande ändringar, förr än de olika territorierna blifvit upptagna som provinser i konfederationen.

Man ser emellertid, att engelska språket och protestantisk religion hafva vunnit företrädet i Manitoba och nordvästern. Det franska och katolska elementet är också här en minoritet bland befolkningen och begränsadt till halfblodsindianerna samt ett smärre antal folk af fransk härkomst. Af provinsens öfver 200,000 invånare äro kanske 10,000 katoliker.

VI. Början af luthersk kyrklig verksamhet bland svenskarne i Canada.

Någon gång på hösten 1883 besökte pastor L. A. Hocanzon Winnipeg, och var han, så vidt vi veta, den förste svenske lutherske präst, som predikade här för svenskarne. Ett sällskap af präster, däribland äfven dr. T. N. Hasselquist och dr. S. P. A. Lindahl hade besökt platsen den 26:te juni samma år, men af den förres beskrifning öfver resan i "Augustana", synes det, som om de hvarken träffat några svenskar eller haft någon sammankomst med dem. Året därpå besöktes platsen af en teologie studerande, som var anställd en tid på Minnesota-konferensens missionsfält i Red River dalen. Den 13:de september 1885 besökte jag första gången Winnipeg och predikade på kvällen för en samling af omkring 200 personer i en "hall", som hyrts för tillfället. Det var femtonde söndagen efter Trefaldighet, och predikan hölls öfver andra årgångens högmässotext.

Redan detta år, 1885, fattades beslut att börja missionsverksamhet i Canada först af Minnesota-konferensen vid dess årsmöte i West Union i februari, sedan af Augustana-synoden vid dess möte i Rockford i juni. Synodens missionsstyrelse kallade en man, hvilken afslog kallelsen, och därmed stannade saken det året. Vid synodens nästa årsmöte, som hölls i Minneapolis, återlämnades missionsfältet i Ma-

nitoba till Minnesota-konferensen. Åter hvilade saken till 1888, då konferensen beslöt att sända en man dit upp för att under en tid af tre månader undersöka fältet och utröna, hvad som kunde göras. Som jag det året stod i konferensens tjänst, ålades det mig att göra denna undersökningsresa. Iakttagelserna inberättades till konferensens ordförande och offentliggjordes för öfrigt i en serie resebref, som infördes i tidningen "Skaffaren". Resan anträddes från Warren, Minn., i midten af juli och tog en tid af omkring sex veckor i anspråk eller till slutet af augusti.

Svenskarnes antal i Winnipeg sades då vara omkring 400. En så kallad skandinavisk missionsförsamling, som tillhörde missionsförbundet, hade redan då ett par år haft en liten egen kyrka i staden och ägde nu egen stationerad predikant.

Resans första söndag användes i Rat Portage och Keewatin, hvarest en del svenskar hade anställning dels vid banan och dels vid sågverken. Där funnos redan då sju stora sågverk anlagda, dock var antalet af svenska arbetare vid dessa ännu obetydligt. Gudstjänst hölls på söndags eftermiddag, och landsmännen kommo nästan mangrant tillsammans till denna. De flesta voro unga män, som för tillfället uppehöllo sig på platsen.

Därefter besöktes kolonien Nya Stockholm, som är belägen omkring tjugu mil norr om stationen Whitewood i östra delen af Assiniboia. Från Rat Portage, som ligger 135 mil öster ut från Winnipeg och till denna plats, som är 250 mil väster om densamma, är afståndet sålunda omkring 400 mil. Det kändes vid tanken på landsmännens andliga behof föga uppmuntrande att finna samhällena så långt åtskilda. Nybygget sades vara två år gammalt, men endast

ett fåtal hade bott där så länge. Ett sällskap från Jämtland hade kort före mitt besök ankommit dit, och med denna tillökning var där omkring 30 nybyggare, hvaraf de flesta voro familjefäder. Folket samlades till gudstjänst på söndagen, och var angeläget att få kyrklig verksamhet ibland sig. En församling hade redan då lätt nog kunnat organiseras, men betänkligheterna afskräckte mig från att så göra. Det syntes vara föga hopp, att en församling så långt aflägsen från andra församlingar, skulle kunnat få så mycket vård, att den kunnat skyddas för undergång. Det första nödvändiga steget var enligt mitt omdöme, att en missionspastor måtte anställas på canadensiska området, och jag fruktade, att det, såsom också skedde, skulle taga tid, innan däraf blef verklighet. Jag hoppades dock, att tiden ej skulle vara så långt aflägsen, och sökte äfven bibringa folket samma hopp.

Resan utsträcktes längre väster men något större antal svenskar påträffades icke. I nybygget vid Fleming användes en söndag och i kolonien Scandinavia likaledes en. På den sistnämnda platsen var kanske något mera folk än i Nya Stockholm. Äfven här hade det varit rätta tiden att begynna missionsarbetet, men samma farhågor förefunnos. Afståndet emellan de båda kolonierna är något mer än 100 mil rakt öfver landet, men med banan får man taga en omväg, så, att afståndet i stället blir nära 300 mil. Scandinavia ligger på samma afstånd från banan som Nya Stockholm, och dess närmaste station är Minnedosa på Northwestern banan 135 mil nordväst från Winnipeg. I Nya Stockholm var landet kuperadt slättland, men i Scandinavia var det mesta däraf beväxt med skog.

Några flere platser i Manitoba besöktes äfven, och några svenska arbetare träffades här och där. I Oak Lake och Plum Coule voro så många, att sammankomster kunde hållas.

Sedan denna undersökningsresa gjorts och iakttagelserna inrapporterats till konferensen, fattades nya beslut om att begynna kyrklig verksamhet i Canada. men ännu tog det ungefär ett år, innan något mer blef gjordt på fältet. Sedan 1889 gjorde dock konferensen och dess verkställande kommitté allvarliga försök att få en man anställd i Winnipeg. Den ene efter den andre kallades, men ingen fanns villig att gå. Pastor J. S. Ryding kallades, och vistades en kort tid på fältet, men uppgaf tanken på att bosätta sig här. En församling blef dock organiserad detta år i kolonien Nya Stockholm.

Man fortsatte att utfärda kallelser under åren 1890 och 1891, men alla afböjdes. Pastor L. G. Almén var en af dem, som kallades, och han besökte förstnämnda året fältet och organiserade församlingen i Winnipeg. En början var sålunda gjord, och under våren och sommaren 1891 utförde flere pastorer från Minnesota-konferensen hvar sin månads missionsresa på fältet.

Anledningen härtill var dels, att ingen ännu kunnat förmås att utgå såsom permanent arbetare på fältet, dels nödvändigheten af att fortsätta det, som påbörjats. Den 16—20 april detta år fick jag på uppdrag af konferensens ordförande för tredjegången besöka Winnipeg. Mycket hade förändrats i den svenska kolonien sedan föregående besök. Flere hade under tiden ankommit från Sverige och bosatt sig här. En svensk luthersk församling hade kommit till stånd och kämpat för sin tillvaro utan prästerlig

betjäning något mer än ett halft år. Dess belägenhet var nu brydsam, ja kritisk, ty många hade börjat lyssna till förespeglingar, som gjordes från den engelska kyrkan, om man ville utgå ur Augustana-synoden och öfvergå till denna. Alla församlingens medlemmar voro okända med våra frikyrkliga förhållanden. Försäkran, att man i engelska kyrkan skulle få ha allt på det gamla svenska sättet, genast få präst, och bäst af allt, ej behöfva blifva besvärad af Augustana-synodens, som man ansåg det, exklusiva församlingsförfattning, slog an stämningen hos många, och det skulle just nu vid en stämma, som utlysts för det ändamålet, afgöras, hvilket steg som skulle tagas. Sedan ett par dagar användts för att på enskild väg undersöka ställningen och stämningen i sinnena, kom man till mötet. Där dryftades och vägdes skälen för och emot i närmare tre timmar, och man enades till sist om ett beslut att vänta ännu en månad på besök och betjäning af någon präst från Minnesota-konferensen. Detta villkor blef uppfylldt, och frågan förföll sedan för alltid. Den engelska prästen, som utlagt snaran, var äfven närvarande vid mötet, och man fordrade, att han skulle få deltaga i öfverläggningarna. Detta var nog egentliga orsaken till att dessa togo så lång tid.

Han hade sagt, att där egentligen icke var någon skillnad i lärouppfattningen emellan den engelska kyrkan och den lutherska, och detta sökte han äfven förfäkta vid mötet. Då han likväl nödgades erkänna, att den engelska kyrkan lärde något annorlunda än den lutherska angående nattvarden, dopet och utkorelsen, lät han ändå påskina att skillnaden i dessa frågor var så ringa, att en öfvergång från den ena kyrkan till den andra ej betydde så mycket. På frå-

gan om han då skulle kunna antaga vår lära och blifva lutheran, måste han dock svara nej. Då syntes nästan alla inse, att han farit fram med list. Endast en person, som hela tiden varit mycket ifrig, oaktadt han, såsom jag sedan fick veta, icke tillhörde församlingen, var ännu ohågad att gifva efter. Han menade nu, att skiljaktigheter i läran icke hade någon vidare betydelse. Nå, väl, blef svaret, i så fall hafva ju svenskarne både kyrka och församling här, och hvarför kämpar man för att få en till, om läroskiljaktigheter intet betyda.

På detta inkast blef han svaret skyldig och vi fingo sedan taga omröstning i frågan, hvarvid det visade sig att alla kommit till insikt därom, att här var fråga om att öfvergifva den lutherska kyrkan, och att taga ett sådant steg hade de aldrig ärnat.

Arbetet blef, som sagdt, denna sommar upptaget med mera allvar både på denna och öfriga platser. De, som besökte fältet, tror jag, voro följande pastorer: L. P. Stenström, L. G. Almén, C. J. Collin, J. Alm, C. A. Bar, J. L. Haff, J. F. Seedoff och J. Lundqvist.

Kyrkobygget i Winnipeg upptogs nu på allvar. En tomt inköptes, byggnadsplan uppgjordes af past. L. A. Hocanzon, och insamling bedrefs så godt sig göra lät af de besökande pastorerna. Det är klart, att denna kunnat bedrifvas mycket bättre, om församlingen haft en pastor bosatt på platsen, som varit mera hemmastadd i förhållandena. Past. L. G. Almén gaf en kraftig handräckning genom att bland konferensens medlemmar och andra i Minnesota insamla $400 och insända till församlingens kassör såsom bidrag till kyrkobygget. Kyrkan blef uppförd, men endast sakristian hann inredas, så att man där kunde hålla gudstjänsterna under vintern. Den ti-

den betjänades fältet af studerande A. G. Olson, nu pastor i Bismarck, N. Dakota, och då han på våren 1892 lämnade platsen anställdes studerande J. A. Mattson, nu pastor i Bloomington, Ill., att för tillfället uppehålla predikoverksamheten.

Vi hafva betraktat allt hittills såsom början till
missionsarbetet i Canada, emeda ... erma-
nent arbetare kunnat er
konferensens ordföran
lagt sig all vinn
någon, som vore

Fortsättningen af den kyrkliga verksamheten.

1. Winnipeg.

Med mycken tvekan och fruktan an 1892 kallelse från Minnesota-konfere lande kommitté att blifva konfer arbetare i Canada med Winnipeg tion. Jag afgaf först ett afböjand P. Sjöblom, som då flera år var förande och burit tungt på beky var enträgen, och han segrade.

För fjärde gången på resa till (vid detta tillfälle af min maka. rara gossar, hade några måna hämtats till den himmelske Fad flicka några år förut. Lyckliga sm bistra stormar, de fingo ett sällare sin kunnat få hos sina föräldrar, flyttas från ort till ort.

"De ha endast gått i förväg
till ett mycket bättre hem,
till ett land, där ros ej vissnar
och där Gud hugsvalar dem.
Seger, seger sjunga de,
då de med den helga skaran
samlas kring sin Frälsare."

I början af augusti upptogs arbetet. Åter var mycket förändradt bland svenskarne i Winnipeg. Några hundra immigranter hade ankommit på våren, hvaraf största delen voro från Sundsvall, men

några från Halland och andra trakter. De flesta hade lyckats få arbete i staden eller annorstädes i provinsen, ty förhållandena voro det året tämligen gynnsamma. Församlingen var inflyttad i sin nya kyrka med gudstjänsterna. Kyrkan är trettio två fot bred och fyrtio sex fot lång jämte torn och sakristia. Sidoväggarna äro tjugu fot höga. Inuti är äfven läktare. Zions-församlingen, som organiserades den fjärde oktober 1890 med trettio sju kommunikanter, räknade nog icke flere medlemmar nu, men var i omkring $2,200 skuld på sin kyrka. Ingen af medlemmarne hade någon nämnvärd egendom, utan alla voro fattiga arbetare eller handtverkare. Immigranterna som ankommit voro alla fattiga, men här var ett fält, som behöfde besås med den ädla säden, och när alla sågo framåt med hopp, så anstod det icke den himmelske husbondens såningsman att misströsta. Oaktadt den stora skulden saknade kyrkan ännu tornspira, ordentlig målning inuti samt bänkar. Det var nödvändigt att söka undvika vidare skuldsättning, och därför kunde icke allt fullbordas det året ej heller på flera år därefter. Skuldbördan har sedermera reducerats något hvarje år, så att med 1897 års utgång var den blott $950.

Kyrkan blef på öfligt sätt invigd af Minnesota-konferensens ordförande, pastor P. Sjöblom, den trettionde oktober 1892. Pastor S. G. Swenson var äfven närvarande och biträdde vid dessa högtidligheter.

Under årens lopp hafva många svenskar öfvergifvit platsen, och en del andra äro inflyttade. Många äga nu hus och hem i staden och äro sålunda mer bofasta än förr.

I dessa hem finnes också, såsom vanligen är fallet i

Från Canada.

svenska hem, ett yngre släkte, en hop barn, som genom det heliga dopet upptagits i Guds och den kristna församlingens gemenskap. Dessa måste undervisas och fostras, så att de kunna behållas och förvaras såsom Guds barn. På alla våra hemmissionsfält är detta en viktig uppgift, som det på samma gång faller sig mycket svårt att fullgöra.

Till en början får man vanligen nöja sig med hvad som kan göras genom söndagsskolan. Så har äfven skett på missionsfältet i Canada och på denna plats. Söndagsskolan härstädes började i augusti 1892 med ett trettiotal elever. Snart växte antalet, så att det mesta tiden varit mellan femtio och sextio.

Man kan visserligen icke lära barnen mycket i söndagsskolan, och dock blir det något, i synnerhet om föräldrarne understödja saken, så att församlingen och hemmet räcka hvarandra handen i detta arbete. Många föräldrar inse detta, och deras barn draga därför stort gagn af söndagsskolan, men andra kunna vara förunderligt likgiltiga angående barnens undervisning i så väl kristendomens sanningar som i modersmålet. Det är uppenbart, att man på missionsfältet icke strax kan få någon församlingsskola till stånd. Man måste därför i söndagsskolan undervisa barnen i svensk läsning så väl som i biblisk historia och katekes. Själfva undervisningen, som kan hinna meddelas på en timmes tid hvarje söndag, är obetydlig, men läxor kunna gifvas och förhöras, och då föräldrarne under veckan tillhålla barnen att inlära det föresatta, så kan resultatet likväl blifva ganska godt. Söndagsskolan får i så fall tjäna som uppmuntran och driffjäder åt hemskolan. I söndagsskolan har man tillfälle att komma i beröring med det för intryck alltid öppna barnasinnet både i

sången och bönen och genom gemensamma förhör eller katekisation. Minnena från söndagsskolorna på missionsfältet äro för mig lika dyra och ljufva som minnena från de allmänna gudstjänsterna. I söndagsskolan samlas den närmaste framtidens släkte, och vi måste söka att hos detta släkte lägga en god grund.

Skall detta ske, så måste dock mera göras än det, som under bästa villkor kan uträttas genom söndagsskolan. Så snart som möjligt söker man därför äfven i församlingarna på missionsfältet att få till stånd församlingsskola under någon tid af året. Så har äfven skett i flere af våra församlingar i Canada, ehuru man hittills måst låta sig nöja med blott några veckors skoltid hvarje eller kanske hvartannat år.

Såsom medlemmar i en frikyrka komma vi i vårt arbete i synnerhet i de större städerna i mer än ett afseende att beröras af förhållanden, som voro okända inom statskyrkan hemma i Sverige, och till dessa egenheter höra föreningar inom församlingen. Det synes till och med i gamla ordnade församlingar i städerna vara nödvändigt att hafva flere föreningar, som på hvar sina områden och på olika sätt arbeta för församlingen. Ledas dessa föreningar af en rätt ande, så kunna de vara församlingen till stor tjänst, men nog händer också, att föreningsarbetet öfverdrifves och skadar församlingens sunda utveckling.

I Winnipeg fanns, redan då jag upptog arbetet där, en fruntimmersförening, som höll regelbundna möten, vid hvilka flitiga händer förfärdigade hvarjehanda artiklar, som sedan försåldes på auktion. Inkomsten därifrån lades till församlingens kassa. Denna förening har fortsatt sitt arbete allt hittills

och hållit en försäljning hvarje höst och vår. De senare åren gjordes dock arbetet hemma, och mötena höllos icke så ofta som i början.

Efter någon tid kom äfven en ungdomsförening till stånd. I staden vistades icke så litet ungdom året om, men vintertiden samlades många unga män i staden, hvilka då voro utan sysselsättning. Den tiden höll föreningen vanligtvis ett möte hvarje vecka. Programmet vid dessa möten var oftast af litterär beskaffenhet. Så småningom anskaffades böcker till ett lånbibliotek, som äfven flitigt användes. De, som voro med i denna förening, visade allt mer intresse för församlingen, och mycket af det deltagande, som kom från de unga, skulle utan denna förening aldrig hafva kommit församlingen till del.

Våra svenska invandrare äro vanligen af den fattigare klassen och hafva i fäderneslandet ej varit vana att behöfva deltaga i församlingens yttre angelägenheter. De måste därför här så småningom vänjas till sådant deltagande. De synas ofta af vana liksom taga för afgjordt, att församlingen reder sig utan deras omtanke. I den mån, som de komma till insikt om de nya förhållandena, uppväxer äfven hos dem omtanke angående församlingens angelägenheter.

Så har också i denna församling så småningom inväxt mera församlingsbegrepp. Föreningarna hafva stått såsom underordnade grenar af verksamheten, och därför hafva de varit församlingen till stor hjälp och äfven tjänat till att väcka ett bättre begrepp om vår kyrkas ställning såsom frikyrka.

Det är icke min mening att här skrifva en församlingshistorik, det vore för tidigt, och därför utelämnas både här och vid skildringen af de andra försam-

lingarna alla enskildheter och särskilda besvärligheter, som verksamheten från början har måst kämpa sig igenom. Med allt i liftigt minne manas vi till tacksamhet mot Gud för den framgång, som vunnits. Det har icke skett genom mänsklig klokhet eller förmåga.

Församlingen i Winnipeg kan ännu icke bidraga med mycket mer än hälften af lönen till en lärares underhåll, men blir blott arbetet fortsatt utan afbrott, så skall den utan tvifvel snart kunna göra betydligt mer. Minnesota-konferensen har i denna församling en betydelsefull planta att vårda. Gud, som ledt företaget hittills, skall nog äfven hädanefter gifva åt detsamma framgång och förkofran.

I Winnipeg finnes ett stort allmänt sjukhus, som är upprättadt och underhålles dels af staden, dels af provinsen och dels äfven genom frivilliga gåfvor. I den lilla grannstaden St. Boniface på östra sidan om floden finnes äfven ett stort sjukhus, som tillhör katolikerna. Båda dessa anstalter stå allmänheten till tjänst, och sjuklingar föras dit från när och fjärran. Bland dessa äro ofta många svenskar, i synnerhet på Winnipegs allmänna hospital. Från besöken vid dessa sjukläger vill jag anföra ett par mera minnesvärda fall.

En gång träffade jag på Winnipegs allmänna hospital en något äldre man ganska allvarligt sjuk. Det var första gången vi träffades, men jag ägde dock någon kännedom om honom förut. Han hade nämligen under åtskilliga år bott som äkta man tillsammans med en kvinna här, under det hans hustru och barn bodde kvar i Sverige. Han var icke lagligen skild från sin första hustru, och följaktligen icke gift med denna andra kvinna.

Nu hade denna kvinna någon tid förut hastigt insjuknat och dött. Efter allt utseende var äfven mannen nära slutet. Han sade sig vara beredd att dö och ej hafva något i sitt lefverne, som var ouppgjordt, vare sig med Gud eller människor. Då jag förehöll honom det orätta i att öfvergifva sin hustru, förklarade han, att det var hon ensam skulden till. På min fråga, om han då äfven ansåg sig hafva gjort rätt i att här lefva tillsammans med en annan kvinna, svarade han intet, och då jag fortsatte och uppmanade honom att bekänna sina synder och söka nåd och förlåtelse, innan det blef för sent, så vände han ansiktet mot väggen och teg. Några dagar därefter var mannen död. Hvad som rörde sig i denne mans hjärta, och hur hans samvete fick tala till honom, vet endast Gud, men för mig står ännu hans synbara andliga likgiltighet som ett dystert minne. O synd, synd, hvilka fjättrar du kan smida omkring en människa, för hvilken vägen dock en gång stod öppen till helighet och salighet!

En annan gång träffade jag på samma sjukhus en ung man, som var dödligt sjuk och äfven i stort bekymmer om sin själs frälsning. Han fattade krampaktigt min hand och sade, att han kände, att han nu måste dö, och frågade, om jag trodde, att Gud ännu ville taga emot honom och frälsa honom från den eviga döden. Med den nåd, Gud gaf, sökte jag förehålla honom ordets löften, och hur Gud säkerligen var villig att ännu mottaga honom, om han med all sin synd ville fly till Gud och lämna sig i hans frälsande armar. Han lyssnade begärligt till hvarje ord och instämde, som det syntes, af hela sitt hjärta i bönen. Dödsbudet kom redan följande natt. "Om I söken mig af allt edert hjärta, så skall jag låta mig

finnas af eder, säger Herren." Jer. 29: 13. "Och förr än de ropa, vill jag svara, och medan de ännu tala, skall jag bönhöra." Es. 65: 24. Mannens föräldrar, som bodde i Sverige, sades vara kristligt sinnade. Själf hade han vistats flere år här ute i västern, skild från hem och anförvanter.

2. Nya Stockholm.

Nya Stockholms församling var, såsom vi sett, den första svenska lutherska församling, som organiserades i Canada. Folket härstädes är till större delen från Ström och andra socknar i Jämtland. Under åtskilliga år tillväxte folkmängden ansenligt genom invandring. I nybyggarelifvet måste dock alla kämpa sig fram sakta, och så gick det äfven för denna församling.

Den organiserades den tredje oktober 1884 af pastor J. S. Ryding. År 1891 erhöll församlingen fyra "acres" land från regeringen såsom plats för kyrka, grafgård och pastorsboställe. Några veckor i januari och februari 1893 betjänades den af pastor E. Hedin från Minnesota. Förut hade den besökts af de flesta pastorer, som gjort missionsresor på fältet, samt erhållit ett och annat besök från Winnipeg. Sommaren samma år betjänades den en tid af studerande J. Truedson, sedermera pastor. Samtidigt erhöll den, liksom öfriga församlingar och missionsplatser i Canada, besök af Minnesota-konferensens dåvarande vice ordförande, pastor J. Fremling. Hans resa utsträcktes äfven till Alberta. I oktober besöktes den af pastor L. P. Lundgren. Frågan om kyrkobygge upptogs detta år till behandling, men det dröjde ännu ett par år, innan företaget kunde på allvar upptagas. Det långa afståndet gjorde, att

församlingen icke ofta erhöll några prästbesök, och klen årsväxt verkade hämmande på allt i kolonien. I början af 1895 erhöll församlingen en egen predikant i kateket A. G. Olson. Sommaren 1896 blef kyrkan fullbordad och invigdes af konferensens ordförande dr. E. Norelius söndagen den 26:te juli. Kyrkan är trettio två fot bred och femtio fot lång med sjutton fot höga sidoväggar, uppförd af timmer, men rappad ut- och invändigt, så att den snarare ser ut, som vore den af sten. På densamma hvilade då icke fullt $300 skuld.

För att om möjligt gifva en bättre inblick i missionsarbetet lämnas här med tillhjälp af ett resebref i tidningen "Väktaren" en redogörelse för ett besök i Nya Stockholm i juli 1894. Det kunde varit lika lämpligt att beskrifva någon annan resa dit eller anföra, hvad andra pastorer, som besökt platsen vid ett eller annat tillfälle, därom offentliggjort, men jag tager mig friheten begagna det, som finnes närmast tillgängligt.

Genom bref från kyrkorådsmedlemmar i Nya Stockholm hade jag en tid förut blifvit ombedd att komma dit, så att församlingen måtte få tillfälle att fira Herrens heliga nattvard. På grund af mycket arbete samt bevistandet af konferensens och synodens möten, hvilka förekommo i maj och juni, blef det mig icke möjligt att komma förr än i juli. Efter att hafva under något mer än en veckas tid besökt andra församlingar och missionsplatser kom jag lördagskvällen den åttonde juli till stationen Whitewood. Här var skjuts till mötes, och om en stund anträddes färden mot kolonien. Den svala nattluften gjorde, att en lätt ytterrock, som medförts, kom väl till pass. Klockan half tre på natten var den omkring tjugu

mil långa vägen tillryggalagd, och värdfolket, som väntade oss i denna otida timme, bjöd oss strax sitta ned till en välsmaklig måltid. Daggryningen begynte redan märkas, och efter några timmars väl behöflig hvila stod söndagens sol högt på firmamentet, bådande en varm dag.

Folket samlades i ett litet skolhus, hvilket var den största och lämpligaste samlingslokal, som då fanns i samhället. Huset blef till yttersta trängsel fylldt, och en stark och ovanligt varm blåst rådde. Vinden tjöt och spelade här och där fritt genom springor i väggar och bristfälliga fönster. Luftväxlingen var äfven för hettans och trängselns skull väl behöflig. Jag trodde mig tala så, att hela församlingen kunde höra det, då en äldre kvinna utropade: "Var god och tala högre. eljest kan jag icke höra." Uppmaningen efterkoms genast, men vindens öfverlägsna oljud gjorde predikandet mer än vanligt ansträngande.

Det var Kristi förklarings söndag, och dagens evangelium utgjordes af Matt. 17: 9—13. Följande utkast angifver tankarna i den predikan, som hölls vid tillfället.

Ämne: *När Jesus blir förklarad.*

1. Jesus blir förklarad för människor, när de erhållit en sådan tro, att de kunna mottaga förklaringen. De tre lärjungarne, som voro med på berget, hade kommit till denna tro, och för dem har Jesus förklarats och blir allt jämt förklarad. När Herren får genom sin helige Ande föra människor afsides från världens buller, från de jordiska omsorgerna och fåfängligheten, så visar han dem sin härlighet. Härtill måste Gud själf genom sin Ande bereda hjärtat, så att man lär känna synden och det mörker, i hvil-

ket man af naturen är innesluten, och känner en åstundan efter att blifva hulpen och befriad därifrån. För en sådan betryckt själ, som längtar och söker efter hjälp, låter Herren ljuset uppgå, att hon får se hans härlighet och hans stora kärlek samt kraften af hans försoningsverk till att aftvå alla synder och att skänka en fullkommen rättfärdighet.

2. När Jesus blir förklarad, måste vi människor blifva stilla. Lärjungarne skulle icke säga något om hvad de sett, förr än Jesus var uppstånden (v. 9). De hade mycket att lära ännu, innan de voro mogna att gå åstad med vittnesbördet. Ett omoget och otidigt vittnesbörd kan åstadkomma mer skada än gagn. Därför måste vi blifva stilla, tills Herrens tid är inne att sända oss åstad.

3. När Jesus blir förklarad, rusta sig ondskans makter till anfall. Sammalunda skall ock Människosonen lida af dem (v. 12). Han måste lida äfven i sin kropp, som är församlingen, och i sina lemmar, de kristna, icke blott genom förföljelse utan ock genom otro, affall, söndring och strid, såsom vi se, att det förhåller sig öfver allt, där Kristi församling finnes på jorden.

På eftermiddagen samlades man åter till en andaktsstund på samma ställe. Skriftermål och nattvardsgång höllos följande dag på förmiddagen i ett annat hus. Härtill hade en särskild anledning förefunnits, hvarom dock rådde något olika tankar.

Nattvardsfirandet är gudstjänstens höjdpunkt och bör därför, så vidt möjligt är, förekomma vid söndagens sammankomst. Så äro vi såsom lutherska kristna vana vid att hafva det, och denna församling följer och har allt jämt annars följt samma regel. Ej heller rådde nu någon [illegible]

lämpliga i att fira den heliga nattvarden i sammanhang med den allmänna gudstjänsten, utan orsaken därtill, att så icke skedde, var en annan.

Efter gudstjänstens slut på söndags förmiddag hölls äfven möte med kyrkorådet. En af dess medlemmar hade några gånger i samråd med friförsamlingens predikant anordnat gemensamma möten af båda församlingarna, vid hvilka man bland annat samtalade om läroskiljaktigheterna för att söka få dem utjämnade. Vår kyrkorådsmedlem leddes häri af uppriktig välmening, men som vår församling var i saknad af egen lärare, föreföll anordningen lätt något misstänkt. För öfrigt är det ganska tvifvelaktigt, att sådana möten någonsin varit till något vidare gagn för vare sig tron eller kärleken. Kyrkorådet enade sig också villigt och afgjordt om det beslutet, att sådana möten icke hädanefter borde hållas, och, så vidt jag vet, har detta beslut sedan dess troget efterlefvats.

På måndags eftermiddag anträddes återresan, och i sammanhang med omnämnandet härom finnes följande anmärkning i mitt resebref: "Genom samtal med så väl enskilda personer som med kyrkorådet blef jag djupare än förut öfvertygad om behofvet af en lärare på platsen. Måtte Gud snart sända en man efter sitt sinne, som rätt delar sanningens ord."

Grödan var vid tillfället i stort behof af regn. Då vi kommit på väg, uppstego också digra moln, och det syntes, som om ett ymnigt regn hade fallit öfver kolonien. Några dagar senare erhölls bref med den underrättelsen, att samma regn var förenadt med hagel, som till stor del ödelade åkrarna. Detta var ett hårdt slag för nybyggarne, och det lade äfven för en tid hinder i vägen för det tilltänkta kyrkobygget.

På återvägen besöktes nybygget vid Fleming samt staden Oak Lake, hvarest då funnos åtskilliga svenskar, hvilka dock nästan alla sedan hafva afflyttat från platsen.

3. Scandinavia.

Bethlehems-församlingen i Scandinavia organiserades den 23:dje maj 1891 af pastor L. G. Almén med fyrtio fyra kommunikanter. Den betjänades de första åren med besök nu och då af samma predikanter som det öfriga fältet. Organisationen lämnades dock i ett något ofullbordadt skick till den elfte februari 1893, då den stadfästes och afslutades med att invälja nya tjänstemän. Vid samma tillfälle beslöts, att församlingen skulle bygga en kyrka af timmer, tjugu fyra fot bred och trettio fot lång med fjorton fot höga sidoväggar. Timret till detta hus höggs och framforslades samma vinter.

Församlingen erhöll på våren fyrtio "acres" land från regeringen. Förut hade den fått två "acres" från en af sina egna medlemmar. Kyrkan uppfördes på hösten 1893 och var vid jul så pass färdig, att den kunde användas.

Detta år betjänades församlingen med flera besök från Winnipeg; därjämte erhöll den ett besök af pastor E. Hedin och ett af pastor J. Fremling. Året därpå betjänades den några veckor på vintern af pastor L. P. Lundgren och under sommarferierna af studerande E. Swanson, sedermera pastor i Illinois. Från november 1895 till och med augusti 1896 betjänades den af studerande C. A. Larson.

Den sextonde juli 1896 invigdes församlingens kyrka och grafgård af konferensens ordförande dok-

tor E. Norelius, biträdd af mig samt församlingens t. f. predikant.

Vintern 1896—97 betjänades församlingen af en studerande, G. Landström, och julen 1897—98 af studerande F. E. Sard, sedermera pastor i Minnesota.

I februari 1898 antog pastor B. O. Berg kallelse att blifva församlingens pastor och ankom dit i midten af samma månad.

Scandinavia är ett ganska stort nybygge, och det har under årens lopp allt jämt tillväxt genom invandring. Kyrkan är icke stor utan behöfver snart göras större, och som församlingen ej genom kyrkobygget kom i någon vidare skuld, kan man hoppas, att den snart skall blifva i stånd att utvidga sin kyrka.

Alldenstund kyrkobygget företogs under en tid, då församlingen ej betjänades af någon där anställd predikant, fick jag det året göra flera besök där. Äfven de följande åren har jag besökt denna koloni oftare än Nya Stockholm. Afståndet dit från Winnipeg är också 100 mil mindre än till den förstnämnda platsen.

Ett af mina första besök där gjordes, tror jag, i september 1892. Gudstjänsterna höllos den tiden i boningshusen, emedan där ej fanns hvarken kyrka eller skolhus i kolonien. Större delen af dem, som ägde några dragare, hade blott oxar, och den gången tillryggalades den sexton mil långa vägen efter ett par af dessa dragare. Det gick på kortare tid, än man kunnat vänta, men ett kallt regn, som slutade med snö, gjorde den senare delen af vägen litet besvärlig.

Angående ett besök någon tid därefter hämtas föl-

jande ur traktattidningen "Väktaren": "Den tionde februari anträddes resan med tåget mot Minnedosa i afsikt att på samma dag hinna fram till Scandinavia. Midt i den styfva vintern åker man lika snabbt och bekvämt som om sommaren, icke blott så långt tåget går, utan äfven sedan man satt sig i släden, för så vidt man nämligen är väl rustad med kläder. Från stationen gick färden genom dalar och öfver höjder och till sist in i den lugna skogen. Aftonen var vacker och vinden rätt stilla. Dagen därpå hölls sammankomst i ett hus, och detta var till yttersta trängsel fylldt. Efter predikan hölls enligt förut skedd pålysning församlingsstämma. Vid denna fattades de här ofvan nämnda besluten om kyrkobygget, och en byggnadskommitté tillsattes, bestående af fem personer.

Söndagen kom härlig och klar, och då samlades i ett annat hus en stor hop folk att fira Herrens gudstjänst och höra hans ord. Tillfällena härtill hafva hittills icke varit så många, som varit önskligt och behöfligt. — Hvad det yttre beträffar, har kolonien ännu icke hunnit ur nybyggarelifvets sträfsamma tid, men den är på väg, och tålig ihärdighet vinner nog målet till sist. — Skogsafverkning och kreatursafvel äro koloniens förnämsta näringsfång." — Detta var, som sagdt, i februari 1893.

Vid stämman infunno sig äfven en del personer, som icke tillhörde församlingen, och deltogo i öfverläggningarna, tills det blef alldeles nödvändigt att bedja dem draga sig tillbaka. Jag kunde icke förstå, hvarför de voro så angelägna om att söka afstyra de väckta förslagen om att uppföra ett samlingshus för församlingen, men kom efteråt under fund med att de missuppfattat pålysningarna om mötet, hvil-

ka varit uppspikade på ett par ställen utmed vägen. Den tilltänkta byggnaden hade i dessa kallats skolhus, och som frågan om att bygga ett skolhus för distriktet varit behandlad ett par år förut, men sedan hvilat, så syntes det, som man nu fruktade, att församlingen skulle föra verket till fullbordan och därigenom få något mindre önskvärdt inflytande öfver publika skolan. Mötet hade emellertid den goda följden, att äfven frågan om ett skolhus för distriktet sedan ifrigt upptogs och icke nedlades, förr än ett sådant hus samma år blifvit uppfördt.

Det var nu hopp om att få kyrkan så till vida färdig, att den skulle kunna brukas under den stundande julen, hvilket äfven mycket väl behöfdes, ty de större boningshusen begynte blifva allt för trånga för de stora folksamlingarna.

Angående ett besök där i juli 1894 säges bland annat: Mötet var utlyst i kyrkan. Från vårt nattlogi hade vi ännu åtta mil ~~dit. Hela~~ värdfamiljen följde med, och alla räknade voro vi ett lass af tio personer, medförande proviant, som behöfdes för dagen. Mötet skulle nämligen fortsättas äfven på eftermiddagen. Det var uppmuntrande att få möta församlingen i den nya kyrkan. Den var full af folk, och förmiddagens gudstjänst så väl som söndagsskolans fest på eftermiddagen voro högtidsstunder, som sent skola glömmas. Middag intogs gemensamt af medförda matförråd på gården hos kyrkans närmaste granne. Äfven följande dag samlades folket, då missionsmötet fortsattes med samtal öfver det viktiga ämnet *bönen*. Sedan denna församling fått ett hus att samlas uti, återstod att få en Herrens tjänare, som där bryter lifvets bröd för de hungrande.

Detta var 1894, och därefter dröjde det nära fyra år, innan en pastor blef bosatt i församlingen.

Det sist omnämnda mötet kallades missionsmöte, ehuru vi endast voro två predikanter vid detsamma närvarande.

4. Rat Portage.

Det arbete, som erbjöds vid sågverken i Rat Portage, drog efter hand ganska många svenskar till denna plats. De missionsresor, som gjordes under åren 1890—91, utsträcktes vanligen äfven till denna plats. Under de två följande åren besökte jag platsen några gånger, men en ordnad verksamhet kunde ej komma till stånd genom sådana tillfälliga besök. Därest något skulle blifva gjordt för att få en församling på platsen, så var det nödvändigt att anställa en arbetare där åtminstone för någon tid. Så skedde det ock sommaren 1894, då studerande N. B. Sjöström, sedermera pastor, använde ferierna med predikoverksamhet härstädes, därtill kallad af Minnesota-konferensens verkställande kommitté. Innan han återvände till skolan, organiserades en församsamling med fyrtio sex kommunikanter. Mötet hölls den 16:de augusti 1894, och man antog namnet svenska evangeliska lutherska Bethesda-församlingen i Rat Portage, Ontario.

En insamling till kyrkobygge påbörjades genast och fortsattes under hösten. I oktober beslöts att under vintern uppföra en kyrka af trä, tjugu sex fot bred och fyrtio fyra fot lång med sexton fot höga sidoväggar samt torn och läktare. Omkring $800 voro då subskriberade, och församlingen hade erhållit tomt till skänks. Den första november hölls högtidlig hörnstensläggning. Nyårsdagen 1895 firades

för första gången högmässogudstjänst i kyrkan. Den var ännu icke fullt färdig, men blef det under vintern.

I juni 1895 upptog pastor A. C. H. Helander på församlingens kallelse arbetet på platsen. Under nära ett års tid, medan kyrkobygget bedrefs och fullbordades, hade jag besökt församlingen en eller två gånger i månaden. Min tid behöfde användas i Winnipeg, och det var därför en lättnad och glädje, att ändtligen få hälsa en medarbetare välkommen till fältet.

Kyrkan invigdes den sjette oktober 1895, och pastor Helander blef vid samma tillfälle installerad. Konferensens ordförande var förhindrad att själf komma tillstädes, och därför uppdrog han åt mig detta ärende. Pastor L. P. Lundgren var äfven tillstädes och deltog.

Kyrkan hade kostat omkring $1,500, och församlingen häftade i något öfver $500 skuld på egendomen. I oktober 1897 aflyttade pastor Helander till New York-konferensen, och under en månad därefter betjänades församlingen af pastor J. A. Rydén samt under jultiden af studerande C. A. Tolin. Från februari till juni 1898 betjänades den af studerande B. Westerlund. Kallelse utfärdades emellertid till teologie studerande G. S. Larson, och han antog denna och blef församlingens pastor i juni detta år.

5. Andra svenska nybyggen.

Äldst bland andra missionsplatser är det lilla svenska samhället vid Fleming, just vid gränsen mellan Manitoba och Assiniboia. De flesta pastorer, som besökt missionsfältet i Canada, hafva äfven besökt denna plats. Därjämte har den mera regelbun-

det betjänats af kateket Olson. Vid pastor P. A. Wenners besök där den 8 september 1897 organiserades församling. Svenskarnes antal på platsen är begränsadt och har icke mycket ökats genom inflyttning under årens lopp.

Vid Percival, omkring åtta mil väster om Whitewood, har ett svenskt nybygge uppstått, som är så att säga besläktadt med Nya Stockholm, i det de flesta äga släktingar eller bekanta i nämnda koloni. Den kyrkliga verksamheten på denna plats har också utgått från Nya Stockholm. Först tillhörde folket här nämnda församling och betjänades såsom en rote af densamma. Under denna tid utsågs plats för kyrka och grafgård. Den senare invigdes af dr. Norelius den 28 juli 1896. Församling organiserades den 8 juni 1897 under namnet svenska ev. lutherska Emanuels-församlingen. Alla svenskar bosatta på platsen ingingo såsom kyrkomedlemmar. Förberedande arbete gjordes för kyrkobygge redan samma år, och 1898 på våren uppfördes kyrkan, som är tjugu fot bred och trettio två fot lång och byggdes af samma slags material som den i Nya Stockholm.

I Tyndall, Manitoba, organiserades församling den 26 augusti 1897. Verksamheten på denna plats har utgått från Winnipeg. Det var först året förut, som svenskar begynte upptaga land där, och de voro endast omkring tio familjer, då församlingen kom till stånd.

I Whitemouth, Manitoba, organiserades församling den 20 september 1897, hvilken också antog namnet Emanuel-församlingen. Kommunikantantalet var tjugu sex. Denna plats hade omkring ett och ett halft års tid regelbundet erhållit ett prästbesök i månaden från Rat Portage, dock alltid på söcken-

dagar. Alla skandinaver på platsen ingingo i församlingen.

I och invid Minnedosa, Manitoba, vistas flere svenskar, både ungdom och familjer. Platsen är en handels- och marknadsplats för kolonien Scandinavia, och den kyrkliga verksamhet, som påbörjats, kommer att fortsättas och stå i förbindelse med arbetet i församlingen i kolonien.

Till norra Alberta har den svenska invandringsströmmen varit rätt stor under flera år. Enligt uppgifter, som erhöllos vid järnvägsbolagets immigrantkontor, voro i början af år 1898 öfver 200 svenska familjer bosatta där, och dessa uppgifter äro tillförlitliga. Det största antalet finnes vid Wetaskiwin. Några bo vid Red Deer och Leduc. Dessa äro alla den lutherska kyrkans barn, och oaktadt några lära hafva blifvit indragna i en okyrklig verksamhet, som underhålles af kongregationalisterna, är utan tvifvel det största antalet den lutherska kyrkan tillgifvet. Invandringen dit har till största delen kommit från Förenta Staterna.

Landet härstädes är till större delen öppen slättmark, mer och mindre kuperad. Jordmånen är god och växtligheten ganska rik. År 1893 besökte jag i sällskap med pastor J. Fremling dessa trakter och lämnade en beskrifning öfver resan i traktattidningen "Väktaren". Denna reseskildring infördes af dr. E. Norelius i Korsbaneret för 1894, jämte en del af hvad pastor Fremling skref om vår resa. Angående våra iakttagelser hänföres läsaren därför till artikeln i fråga i nämnda bok.

Vid Minnesota-konferensens möte i februari 1894 beslöts, att verkställande kommittéen skulle följande sommar sända någon präst ut på detta fält under en

tid af tre månader. De stora missionsfält, konferensen måste vårda, synas dock hafva tagit arbetskrafterna och missionsmedlen så i anspråk, att beslutet ej kunde verkställas, och saken har sedan dess fått hvila.

Det lider intet tvifvel, att invandringen kommer att fortsättas åt dessa trakter, alldenstund där finnes mycket sådant land, som är lämpligt för jordbruk. Genom det förhållandet, att så stora svenska nybyggen redan finnas, och att flera sådana snart torde uppkomma därstädes, manas vår svenska lutherska kyrka kraftigt att på allvar, och innan det blir allt för sent, upptaga missionsarbetet bland de här bosatta och hit ankommande landsmännen.

VIII. En resa genom Britiska Columbia.

I slutet af mars och början af april 1898 fick jag göra en resa genom Britiska Columbia och vill här anföra något om iakttagelserna under densamma.

Omkring nio hundra mil väster från Winnipeg går banan öfver gränsen till denna provins, som är den största inom dominion-konfederationen. Hela detta afstånd har man färdats öfver slättmarker, som under de senare fyra hundra milen sett ganska ödsliga ut. I dessa trakter sågo vi här och där hopar af kreatur och hästar, som trots den djupa snön gingo ute och betade på marken. Hela vintern hade varit mild, men just nu hade här fallit mycket snö, och det var för årstiden ovanligt kallt. Både hästar och boskap äro dock vana vid att söka sin föda på marken äfven under vintern. Hästarna skrapa undan snön med hofvarna, och kreaturen utföra samma arbete med nosen. Hvar helst större hjordar hade vistats, var därför snön på ett egendomligt sätt bearbetad.

Inkomna i Britiska Columbia, hoppades vi att komma i ett något mildare klimat, men äfven här var årstiden mycket sen. Naturen hade likväl ett helt annat utseende. De väldiga Klippbergen omgifva oss snart på alla sidor, och deras snöbeklädda spetsar synas högt bland molnen. Banan slingrar nere i floddalarna och stiger därunder allt högre. Men det går sakta, och upp till de svindlande höjder-

na kommer den icke någon gång. Fem tusen två hundra nittio sex fot öfver hafvet är dock en ansenlig höjd, och när vi hade uppnått denna nivå, syntes bergen omkring oss icke längre så höga, och själfva lufttrycket kändes lättare.

På vägen upp mot denna höjd hade vi rest igenom nationalparken, hvarest staden Banff med sina varma svafvelhaltiga källor och präktiga hotell är hufvudstation. Men allt låg ännu i vinterns dvala. Det är om sommaren den orten är mest eftersökt.

Banan fortsätter icke länge på den höjd, som uppnåtts, utan snart begynner tåget att gå utför med stor hastighet. På en sträcka af elfva mil stego vi ned 1,246 fot. På återresan tog det nog tre gånger så lång tid att färdas samma stycke, och likväl fördes tåget då af två jättestora lokomotiv.

Här vid en liten stad, Field, stannade jag en dag. Här skulle finnas en del svenskar, och jag önskade få närmare kännedom om dem. Efter att hafva intagit frukost på en restaurant, som stod de resande till tjänst, uppsöktes postkontoret, som var förlagdt till handelsbutiken på platsen. Där voro några personer inne i butiken, som efter allt utseende voro svenskar. Jag tilltalade dock icke någon genast utan dröjde och lyssnade för att få höra dem tala. Nu afbröts tystnaden med en ed, hvarefter det åter blef lika tyst. Jag lyssnade, men hörde icke ett ord mer på det tungomålet. Eden uttalades på ren svenska, och det var en af dessa rysliga eder, som jag ännu aldrig hört uttalas på något annat språk än svenska. Ack, att vårt sköna modersmål, på hvilket kärlekens, fridens och salighetens ord ljuda innerligare och kraftigare än på något annat tungomål, skall på samma gång kunna så djupt förnedras i den fräcka ondskans och

ogudaktighetens tjänst. Men månne icke språket i detta fall förråder ett drag i nationalkaraktèren? Kristendomen tages af många bland vårt folk på djupt allvar, men de, som ej låta det blifva en hjärtesak, bortkasta den ofta äfven i det yttre och kunna då förhålla sig lika gudlöst som hedningar. Det tal, de då föra, innehåller hvarken vördnad för Gud eller religionen, utan späckas med de gröfsta svordomar och Guds namns missbruk. Bland arbetare, som uppehålla sig än här, än där och fara från ort till ort, blir ofta svärjandet en sådan vana, att de icke själfva synas medvetna om, huru rysliga de eder äro, som gå öfver deras läppar. Då man hör deras hvardagstal, kan man icke annat än antaga, att de ingen aktning hafva för religionen och heliga ting, men dess bättre förhåller det sig dock icke alltid så.

Då jag tilltalade denne svärjare och omtalade hvem jag var, lade han med ens bort alla eder och begagnade ett städadt språk samt uttalade sin önskan, att jag måtte komma till hans hem för att döpa hans lilla barn. På grund af afståndet till hans hem, som låg vid en annan station, kunde detta icke ske, men hans angelägenhet ådagalade tydligt, att han, trots sin ogudaktighet, ännu hade någon vördnad kvar för Guds bud och för heliga ting.

På platsen funnos väl ett tjugutal svenskar, däribland ett par familjer. Alla männen hade anställning vid banan dels såsom arbetare och dels såsom banvaktare. Vid stationerna både öster och väster på en väglängd af omkring 30 mil sades de flesta banvaktare och arbetare vara svenskar. Flere hade vistats där i åratal, men de flesta voro unga män, som blott för någon tid sökte det arbete, som erbjöds. Det är helt naturligt, att de, som så här kommit ut i

den ödsliga västern och här äro skilda från så väl hemmets som den kristna församlingens goda inflytande, lätt falla i allehanda frestelser och ofta på en kort tid blifva hjälplösa trälar under de sinnliga begärelserna, och bland dessa skördar utan tvifvel begäret efter starka drycker de flesta offren. Härpå gåfvos äfven i ögonen fallande bevis under min korta vistelse på denna plats. Arbetet vid banan är vanligen ganska tungt, men dagens svett och möda kan aldrig så nedtrycka den trälande arbetaren som ruset. När mannen raglande under dess inflytande trefvar sig framåt i så godt som medvetslöst tillstånd, så har kronan satts på hans förnedring.

Men låt oss icke längre fortsätta med dessa iakttagelser bland människorna, som sträfva och arbeta där nere i den djupa dalen utmed banan. Se vi oss omkring något vidare utåt, så mötes vår blick åt alla sidor af klippor, som resa sig majestätiskt i höjden och beröras där uppe af lätt sväfvande moln. Människoboningarna, äfven de större, se så egendomligt små ut inför dessa uråldriga jättar. Solnedgången gaf åt denna storslagna natur ett ännu mera hänförande utseende.

Men allt detta hör till de hvardagliga företeelserna här ute, och de äro icke begränsade till en plats utan räcka hela vägen, som vi nu färdas fram. Banan går fortfarande utför i en dal, än på ena än på andra sidan om floden, hvilken i sin tur gör kraftiga språng utför stenhällarna. Tåget ilar fram med stor hastighet öfver broar och genom tunnlar. Än se vi på ena sidan lodrätta klippor stiga tusentals fot i höjden och kanske hotande hänga öfver våra hufvud och än åt andra sidan branta djup och floden där nederst. På samma gång som man beundrar naturen, kan man

icke undgå att också beundra det mänskliga snillet, som här vid banans anläggning förmått öfvervinna otroliga hinder och frambringa verk, som stundom tyckas täfla med skaparens.

Om några timmar äro vi blott omkring 2,500 fot öfver hafsytan, men så småningom stiger banan åter uppåt. Allt jämt framrullas nya underbara taflor. Men det tjänar till intet att söka beskrifva dessa taflor. En sak måste dock nämnas. När vi åter hunnit högt upp bland bergen, stannade tåget en stund vid en station, hvarest man på ett ej synnerligt långt afstånd kunde se en verklig glacier, en skridjökel, inklämd högt upp mellan klippbergen. Is- och snömassan sades där vara några hundra fot djup, och den var antagligen en mil bred eller något mer. Äfven nere vid banan lågo mycket djupa snömassor, och dock var man här långt nedom skridjökelns gräns. Här var en verklig snötrakt. Hela förmiddagen färdades vi genom sådana platser, där farliga snöskred ofta förekomma. Till skydd emot dessa var banan här och där inbyggd under starkt timrade skjul. Stundom voro dessa skjul eller tunnlar nästan en mil långa.

Men vi vilja återgå till några iakttagelser bland landets inbyggare, helst som detta var det förnämsta målet med resan.

Befolkningen är dock ännu jämförelsevis liten. Den stora provinsen räknar blott omkring 100,000 invånare. Öfver allt gick vägen genom obebodda bergstrakter, och endast på ett och annat ställe fanns en liten stad eller by, såsom vid banans afdelningsplatser, där något större antal arbetare hade sysselsättning, eller ock vid sådana ställen, där någon företagsam engelsman eller något bolag hade nedlagt pen-

ningar för att upparbeta en guld- eller silfvergrufva. Vid nästan alla sådana platser funnos några svenskar, men lika ofta funnos de midt i de mest obebodda trakter såsom banvaktare, en här och en där bosatt i en ensam koja vid vägen.

Den södra och mellersta delen af provinsen utgör dock ett undantag från den allmänna regeln. Här och i närheten af den så kallade Kootenay-trakten har grufdriften upparbetats, så att där finnes en ansenlig befolkning. Jag stannade en söndag i Revelstoke, som var utgångspunkt för traktens trafik och handel, och denna plats hade antagligen omkring ett tusen invånare. Ett stort antal af dem voro svenskar, och omkring ett trettiotal af dessa samlades till gudstjänst i den engelska metodistkyrkan på söndags eftermiddag. De syntes glada öfver mitt besök, och här vore utan tvifvel en viktig framtidsplats för vår mission. Några af dem, som bott här en längre tid, hade visserligen indragits med i de engelska församlingarna, och många andra voro kanske likgiltiga för kyrkliga angelägenheter, men båda dessa förhållanden visa, att missionsarbete behöfs här

Gruftrakterna åt söder få nu snart en mera direkt järnvägsförbindelse. Där äro ock redan flera städer, som räkna från fyra till sex hundra invånare, och då sådana städer kunnat uppstå utan direkt järnvägsförbindelse, så inses lätt, hvilken betydelse banan kommer att få för dessa trakter. Det är den så kallade Crow's Nest banan, som nu af Canadian Pacificbolaget håller på att byggas dit ut, och på hvilken arbetet har pågått oafbrutet snart ett års tid.

Genom samtal med sådana, som bodde i Kootenaytrakterna, utröntes, att på en del af dessa platser äfven finnas många svenskar.

Skall något kunna göras i kyrkligt afseende för vårt här ute förspridda folk, så måste samfundet skrida till verket därmed. Fältet ligger utom konferensernas områden, och det tillkommer synodens gemensamma missionsstyrelse att upptaga det, om något skall blifva gjordt. Men när skall väl denna styrelse blifva i stånd att upptaga något nytt fält? Vore det någorlunda utsikt till, att arbetet snart kunde fortsättas utan hjälp af missionskassan, så kanske man kunde våga försöket.

De engelska kyrkosamfunden anställa äfven i de glest bebyggda trakterna missionsarbetare, som nästan oafbrutet resa från plats till plats inom det distrikt, som hvar och en fått sig anvisadt. På det sättet behöfde arbetet bland vårt folk påbörjas. Under tiden skulle nog församlingar uppstå på sådana ställen, där något större antal landsmän finnes.

Västra delen af provinsen synes åter lika obebodd. Bergen räcka också hela vägen, äfven sedan vi lämnat de egentliga Klippbergen bakom oss. Äfven här funnos svenskar, som hade anställning vid banan här och där. På mer än tre hundra mil fanns dock icke mer än en stad, som kunde räkna omkring 1,000 invånare, och vid de flesta stationerna funnos icke mer än ett eller två hus. Utmed Frazerfloden fick man åter betrakta en underbar natur, och här gick banan på några timmars väg genom lika många tunnlar, som den gjort under hela den förut tillryggalagda resan.

Mörkret inbröt ännu en gång, innan vi hunno fram till Vancouver, banans ändpunkt och resans mål. Här stannade jag i två dagar.

Vancouver är Canadas största hamnstad på västkusten. Dess invånareantal uppgafs vara tjugu tu-

sen. Den äger en präktig hamn och är hufvudsakligen beroende af sjöfarten. Genom Canadian Pacific-bolagets linie af stora ångare står platsen i direkt förbindelse med Japan och Kina, och här omlastas en massa fraktgods, hvarvid många arbetare hafva sysselsättning.

Min första angelägenhet blef naturligtvis att finna några svenskar på platsen och söka få någon kännedom om deras förhållande i kyrkligt afseende. Det var därför min önskan att om möjligt få samla dem till gudstjänst. Redan första aftonen lyckades jag finna ett svenskt hotell, hvarest jag fick härberge. Efter åtskilligt kringströfvande fick jag följande förmiddag föranstaltadt om en sammankomst på kvällen. Eftermiddagen användes att ytterligare bekantgöra saken. Här funnos tre svenska hotell, och på dessa träffades en del arbetare, som inbjödos, men ingen af dessa syntes infinna sig vid mötet. Till detta, som hölls i en liten kyrka, som tillhörde norrmännen, samlades likväl omkring tjugu fem personer, hvaraf en del voro norrmän. För något år sedan vistades här en svensk predikant, som var en af dessa fria, som ej vilja veta af någon samfundsförbindelse. Efter någon tids verksamhet hade han nödgats begifva sig härifrån, och hans församling hade skingrats. Några af svenskarne slöto sig sedan till den norska församlingen, men de flesta voro ej nu med om någon kyrklig verksamhet. Man antog, att i staden funnos omkring fyra hundra svenskar och norrmän, räknade tillsammans. Ofta vistas här dessutom många arbetare och sjömän, hvilka icke kunna i egentlig mening räknas till stadens befolkning. Här är en plats, hvarest det vore önskligt, att vårt samfund snart kunde börja missionsarbete, men man finge bereda

sig på att understödja det en längre tid. En liten församling skulle nog snart kunna uppstå, men den kunde icke så snart blifva mäktig att underhålla egen lärare.

Resans mål var nu uppnådt, och som återfärden gick med samma bana som resan bort, så är därom intet vidare att säga. I stället kan jag ej undvika att säga något om den feberyra, som denna tid gripit så många sinnen och fört så många människor åstad att våga lif och allt för att komma i besittning af något af det rika guldförråd, som på senare tiden upptäckts i trakten af Klondyke-floden högt uppe i norden. Under resan såg jag många och såmtalade med några, som antingen voro på väg till Klondyke eller varit på väg dit och nu återvände. Resans besvärligheter äro större, än de flesta ana, som begifva sig åstad, och klimatet så väl som lifsvillkoren och arbetet i det beryktade guldlandet äro sådana, att icke hvem som helst kan uthärda däri. Men hvad våga icke människor i försöket att vinna guld.

En otroligt stor skara af guldsökare hafva i år begifvit sig till Klondyke. Under ett års tid har det ena sällskapet efter det andra försett sig med nödig utrustning och anträdt resan icke blott från Canada och Förenta Staterna utan från alla delar af världen. Här ute i städerna vid kusten har man sett dessa sällskap samlas i stora hopar och stiga ombord på ångfartygen. De största hoparna hade färdats härigenom någon vecka före mitt besök, men ännu följde många med hvarje ångare, som gick mot norden. En otrolig summa penningar har satts i omlopp genom uppköp af utrustning för alla dessa guldsökare. Handeln har därför varit lifligare än vanligt i alla större städer i hela västern, äfven så långt inåt landet som i

Winnipeg. I Vancouver hade det nu en tid varit ovanligt lifligt, och i nästan hvarje handelsbutik funnos anslag, som tillkännagåfvo, att man hade något att sälja till sådana, som skulle resa till Klondyke. Vi hafva underrättats genom tidningar om olyckor genom snöskred i bergpassen, hvarigenom flere människor omkommit, men flere komma utan tvifvel att duka under för resans besvärligheter och på själfva guldfältet, om hvilka underrättelserna aldrig blifva offentliggjorda.

Hela denna företeelse är underlig och kommer nog snart att höra till det flydda, men den visar, att människor äro färdiga att göra otroligt stora uppoffringar för ett ganska ovisst hopp, blott detta hopp icke sträcker sig utom det jordiska lifvet och det timliga goda. Blir det åter fråga om evighetens hopp, så veta vi allt för väl, hur lätt många människor låta sig afskräckas ifrån att för dess uppnående underkasta sig uppoffringar och mödor.

BIHANG.

Utdrag ur Augustana-synodens statistik.

Följande tabeller, hvars siffror äro hemtade och utarbetade ur den officiella statistik, som år för år publicerats i Augustana-synodens protokoll, visa hvad vårt svenska lutherska kyrkofolk i Amerika förmått att uppoffra under den tid, det varit sysselsatt med kampen för en bättre ekonomisk utkomst.

Ehuru vår svenska lutherska kyrka i Amerika kan sägas vara en produkt af hemmissionen, och denna onekligen är dess högsta och främsta uppgift, finna vi dock af statistiken, att de största summorna icke samlats och användts för hemmissionen utan för andra verksamhetsgrenar. Det är väl sant, att barmhärtighetsinrättningarna och läroverken äro lifsväsentliga stöd för missionen och det kyrkliga arbetet, men uppoffringen till dessa skulle icke nått det för handen varande resultatet, om icke kraftiga ansträngningar blifvit gjorda för att insamla penningar till dessa verksamhetsgrenar. Med allt detta för ögonen, kan man icke gärna komma till annan öfvertygelse än den, att hemmissionen bör, om möjligt, mera beljärtas och ifrigare framhållas hädanefter än hittills inom hela synoden.

Tabellerna innehålla äfven många andra lärdomar, som icke här kunna utvecklas. Må de granskas och skärskådas från alla sidor.